Centrul pentru Jurnalism Independent

Agenția de Monitorizare a Presei

TENDINȚE ÎN REFLECTAREA PRESEI ÎN PRESĂ (II)
Studiu de caz: Corupția în presă

octombrie - decembrie 2006

TENDINȚE ÎN REFLECTAREA PRESEI ÎN PRESĂ (II)

Studiu de caz: Corupția în presă

octombrie - decembrie 2006

Lucrarea de față este cel de-al doilea raport produs în cadrul proiectului „***Media ca serviciu public – program de advocacy pentru promovarea transparenței proprietății şi surselor de finanțare ca şi a responsabilității presei*****”.** Proiectul este **finanțat de World Learning** şi implementat de **Centrul pentru Jurnalism Independent**, în parteneriat cu **Agenția de Monitorizare a Presei** şi **Centrul Român pentru Jurnalism de Investigație**.

Proiectul vizează derularea unui program de advocacy menit să sporească gradul de recunoaştere publică a naturii de "serviciu public" a mass media, indiferent de forma de proprietate, să crească responsabilitatea presei (a jurnaliştilor, a editorilor şi patronilor deopotrivă) în ceea ce priveşte propria libertate şi credibilitate şi să consolideze sprijinul public pentru libertatea de exprimare, ca valoare socială fundamentală a oricărei societăți democratice.

Aspectele principale care stau în centrul acestui proiect sunt:

- cadrul legislativ şi normativ în care îşi desfăşoară activitatea mass-media, cu accent pe documentele şi mecanismele de auto-reglementare şi pe bunele practici auto-impuse, ca alternative la reglementarea prin lege;
- capacitatea de reacție a comunității profesionale şi a publicului, în general, în fața derapajelor, atât cele din partea autorităților statului cât şi din cea a comunității mediatice.

Proiectul presupune activități care generează informație primară în ceea ce priveşte proprietatea de media (prin intermediul portalului web www.mediaindex.ro), "informație cu valoare adăugată" (în speță, comentată şi interpretată) prin intermediul unor rapoarte de monitorizare şi al unor rapoarte trimestriale care surprind tendințele din piața de media şi cele manifestate în conținutul editorial pe temele majore de dezbatere care pot atinge natura de serviciu public a mass media.

Aceste rapoarte vor fi diseminate prin intermediul unui şir de întâlniri cu profesionişti de media, persoane implicate în formularea politicilor de media, politicieni, cu cadre universitare şi studenți, precum şi cu consumatori de media.

Proiectul îşi propune, de asemenea, să identifice cea mai eficientă modalitate pentru a asigura transparența surselor de finanțare a companiilor de media. Această transparență va permite consumatorilor de media să facă alegeri informate în ceea ce priveşte obişnuințele lor de cumpărare şi de consum mediatic şi să identifice eventualele cazuri de manipulare şi dezinformare induse de proprietari şi finanțatori.

Cuprins

Capitolul 1
Media despre media în lunile octombrie - decembrie 2006. *Raport de monitorizare şi analiză media.*

1.1. Metodologie: A. Obiectiv; B. Cadru general; C. Grilă de analiză.....p 4
1.2. Concluzii.....p. 6
1.3. Media despre media - *total articole*.....p. 8
1.4. Media despre media – *teme*.....p. 10
1.4.1. Media despre media în *cotidienele* monitorizate - tematica lunilor octombrie - decembrie 2006.....p. 24
1.4.2. Media despre media în săptămânalele monitorizate – tematica lunilor octombrie - decembrie 2006.....p. 27
1.4.3. Fapte de tip corupție în presă – frecvența temei în lunile octombrie - decembrie 2006

Capitolul 2
Media despre cazurile de corupție în presă. *Studii de caz*.....p. 31

Capitolul 3
Media despre media. *Tendințe. Concluzii. Recomandări*.....p. 42

Echipa de proiect

Coordonator de proiect: Ioana Avădani
Coordonator monitorizare şi analiză de presă: Nicoleta Fotiade
Analiză: Nicoleta Fotiade, Cristian Ghinea
Monitori: Mihai Popa, Ionuț Codreanu, Gabriel Dobre, Răzvan Gheorghe, Ana Topoleanu
Voluntari: Nicoleta Gavrilă, Irina Maria Zamfirescu, Mihaela Vodă, Andreea Lupu

Copyright © Centrul pentru Jurnalism Independent
Bvd. Regina Elisabeta nr. 32, etaj 1, sector 5, Bucureşti, România, tel. (+4021) 311 1375, fax (+4021) 311 1376, www.cji.ro

Acest material a fost tiparit cu sprijinul oferit de misiunea din Romania a Agentiei de Dezvoltare Internationala a Statelor Unite ale Americii (USAID), prin intermediul proiectului “Programului de consolidare a societatii civile din Romania”. Opiniile si informatiile prezentate in aceasta/aceste pagina/i sunt cele ale autorilor si nu reprezinta neaparat punctul de vedere al USAID.

Capitolul 1

Media despre media în lunile octombrie - decembrie 2006

Raport de monitorizare şi analiză media

1.1. Metodologie:

A. Obiectiv:

Am dorit să aflăm măsura în care jurnaliştii din presa scrisă acordă atenție subiectelor relevante pentru industria media, în particular, dezvoltarea şi profesionalizarea mass media din România.

B. Cadru general:

Au fost monitorizate şapte cotidiene naționale – *Adevărul, Cotidianul, Evenimentul Zilei, Gândul, Jurnalul Național, România liberă, Ziua* şi două saptămânale – *Dilema Veche, Revista 22*.
Eşantionul a fost stabilit atât în funcție de tirajul publicațiilor, cât şi de cel al politicii editoriale – au fost alese acele publicații care acordă spațiu editorial semnificativ subiectelor despre media.

Perioada de monitorizare: octombrie - decembrie 2006

C. Grila de analiză/ metode de cercetare:

Pentru a obține:
măsura (sau tendințele) care caracterizează relatările presei scrise despre subiecte relevante pentru responsabilizarea procesului jurnalistic, deontologia şi libertatea presei (presiuni externe şi interne, cenzură), transparența proprietății de media etc., şi *natura* temelor

A fost urmărită obținerea de date privind:

- Cantitatea de articole despre media;
- Numărul de apariții al subiectelor despre media;
- Amploarea temelor (abordate în articole ample sau tratate în ştiri scurte, note, în subsidiarul unor articole care au relatat despre alte subiecte decât media).

Nu au fost înregistrate articolele care au relatat despre teme legate de divertisment, monden, fapt divers[1].

În alcătuirea studiului, datele obținute cu ajutorul analizei de conținut au fost contextualizate prin nararea secvențelor tematice principale (menită să completeze tabloul tendințelor în relatarea despre industria media). Caracteristicile discursului jurnalistic din articolele monitorizate au fost menționate în formularea discursului narativ. Utilizarea citatelor sau identificarea însemnelor unor articole (nume publicație, dată şi, uneori, titlu) au constituit puncte de referință pentru coerența discursului în studiul de față.

[1] Aceste informații sunt parte firească a mesajelor transmise prin mass media, dar nu servesc obiectivului cercetării de față.

În codificarea temelor am avut în vedere următoarele definiții de lucru:

Conținut TV/ radio/ presă scrisă - când autorul articolului face referire la aspecte legate de conținutul editorial al unor programe radio/ TV sau al unor articole din presa scrisă;
*(*de exemplu*,* rubricile *Cronica TV* din *Cotidianul* sau *Evenimentul Zilei)*.

Producție TV/ radio/ presă scrisă – descrierea procesului care stă la baza produsului difuzat sau care urmează a fi difuzat (producții proprii); vezi articole despre diverse emisiuni sau programe (informații referitoare la costuri, participanți, producători, organizatori etc.).

Practici jurnalistice - atunci când se relatează despre activitatea jurnaliştilor; procesul jurnalistic în ansamblu.

Proprietate în media – informații referitoare la deținere de actiuni, activitatea proprietarului unei instituții media, transfer de proprietate, transparența proprietății etc.

Investiții în media – referiri la achiziții, tranzacții în industria mass media etc.

Management media – referiri la directori, conducerea administrativă (întreprinderea politicilor generale de personal, gestionarea resurselor financiare disponibile, strategii de marketing etc.), cât şi la managementul editorial (redactor-şef etc.).

Libertatea presei – situații de cenzură, de îngrădirea libertății de exprimare etc.

Ingerințe politice - când articolul reclamă existența unui control politic asupra unei instituții media din partea unor politicieni sau altor persoane influente care nu au o legatură directă cu instituția (nu sunt patroni); presiuni externe.

Ingerințe ale patronatului – când este reclamată existența unui control al patronatului asupra politicii editoriale; presiuni interne.

Statutul jurnalistilor din perspectiva limitării libertății presei[2]:
Jurnalişti agresați **–** în sens de agresiune atât fizică, cât şi psihică (atacat, insultat, comportament ostil către jurnalişti); *Jurnalişti hărțuiți* (acces refuzat; materiale confiscate sau distruse; intrare sau ieşire refuzată; membrii familiei atacați sau amenințați; demişi ca rezultat al unor presiuni politice sau interne; libertate de mişcare impiedicată; reținuți pentru mai puțin de 48 de ore; *Jurnalişti răpiți; Jurnalişti dispăruți; Jurnalişti arestați* - reținuți pentru o perioada mai mare de 48 de ore; *Jurnalişti cenzurați* - interzişi oficial; ediții confiscate; centre de difuzare a presei închise.

Fapte de tip corupție în presă – când este prezentată situația unor jurnalişti/editori/manageri de presă care se folosesc de calitatea funcției lor pentru a obține foloase în interes personal (prin presiuni, amenințări, şantaj). Capitolul doi dezvoltă pe larg acest aspect.

Conflict de muncă – relatări despre situații de conflict între ziarişti şi patronat sau conducerea instituției media.

[2] Au fost folosite definițiile propuse de Comitetul pentru Protecția Jurnaliştilor, www.cpj.org.

New Media – relatări despre aspecte legate de Internet ca substitut sau suport pentru comunicarea de masă; *ex.* radio online, comunicare online, website publicații, media tradiționale vs. internet etc.

Consum media - opinii sau date (cercetări etc.) referitoare la consumatori, la tipul şi/sau nivelul de consum media al românilor, dar şi informații referitoare la rating, tiraje, percepția publicului asupra jurnaliştilor sau produselor media etc.

Reglementarea audiovizualului – relatări despre reglementări interne sau europene referitoare la audiovizual, sancțiuni sau recomandări ale CNA (activitatea CNA, în general), organizarea instituțională a CNA etc.

Vizibilitatea politicienilor **-** atunci când se relatează despre cercetări legate de prezența politicienilor în presă.

Apariții pe piața media **–** atunci când în articol este anunțată lansarea unei noi publicații, televiziuni sau a unui post de radio.

1.2. Concluzii:

Elaborarea studiului din capitolul de față pune la dispoziția cititorului date despre măsura şi contextul în care presa scrisă relatează despre emițătorii mesajelor media, proprietatea instituțiilor de media, procesul de producție media din punct de vedere financiar, creativ şi al resurselor umane; despre problemele interne ale instituțiilor media care, în cele din urmă, ajung să se reflecte în natura mesajului, reglementările referitoare la funcționarea audiovizualului, presiunile interne şi externe la care jurnaliştii sunt supuşi etc.

Informațiile despre activitatea jurnaliştilor, procesul jurnalistic şi conținutul destinat publicului au prevalat şi în această perioadă. Acestea au devenit teme permanente cu prezentare amplă în cotidienele naționale de referință, dar şi în săptămânalele monitorizate:

- În *cotidiene*: practici jurnalistice - 15% din totalul temelor identificate; conținut editorial - 14%; procesul de producție media – 8%);
- În *săptămânale*: practici jurnalistice – 26% din totalul temelor identificate; conținut editorial - 13%; procesul de producție media – 13%);

Comentariile critice în contextul celor trei teme au predominat. În opinia noastră, critica îndreptată către calitatea conținutului editorial, a procesului de producție sau a practicilor jurnalistice, alături de relatările referitoare la activitatea şi problemele interne ale breslei, reprezintă contribuția presei scrise la procesul de responsabilizare şi profesionalizare a jurnaliştilor, dar şi la educarea consumatorului de mesaje mass media.
Atitudinea critică s-a îndreptat îndeosebi către lipsa de profesionalism, abordarea senzaționalistă de care dau dovadă unii jurnalişti, lipsa de substanță care caracterizează mesajul audiovizual, calitatea inferioară a producțiilor audiovizuale de divertisment sau încălcările deontologice.

În ceea ce priveşte libertatea presei (14% din totalul temelor identificate), au fost reclamate ingerințe politice şi ale patronilor de presă, jurnalişti agresați şi hărțuiți sau îngrădirea libertății de exprimare.

Evenimentele din piața media din perioada octombrie-decembrie 2006 (legate, în special, de investițiile în media, demisiile şi transferul managementului editorial) au determinat o prezență de 8% a proprietății media din totalul temelor identificate si, respectiv, 9% a managementului media. Cotidienele monitorizate au relatat pe larg despre proprietarii de media din România, aflați în diverse ipostaze: de investitori şi formatori de mari grupuri media, în conflict cu jurnaliştii sau încurajând migrația redactorilor prin avansarea unor oferte de bani ademenitoare, asociați cu fapte de tip corupție, acuzați de ingerințe în procesul jurnalistic sau de concentrarea proprietății. Investițiile acestora realizate cu scopul dezvoltării unor grupuri media deja existente sau menite formării unor noi conglomerate au generat, la rândul lor, demisii şi transferuri în rândul echipelor editoriale, lansări de noi canale TV sau publicații.

Date despre preferințele consumatorilor de media români, audiențe şi tiraj (de obicei, prezentate în subsidiarul articolelor care au relatat despre investițiile şi noile apariții din piața media), reglementarea în audiovizual sau tendințele crescute de folosire a mediului online au fost prezente în articolele de informare şi comentate în editoriale.

Spre deosebire de perioada august – septembrie, **relatările relevante pentru piața media şi profesionalizarea media s-au intensificat**. Evenimentele care au avut loc în lunile octombrie – decembrie 2006 pe piața media din România au constituit material amplu. Principalele teme au fost: achizițiile făcute de mai noii proprietari media – Patriciu, Vântu, Dogan Media Group (Turcia) şi valul de demisii şi transferuri în rândul managementului editorial, rezultate în urma ofertelor investitorilor; arestarea şi anchetarea ziariştilor şi a managerilor grupului *Gazeta* din Cluj pentru şantaj şi asociere la un grup criminal organizat; sondajul efectuat în rândul jurnaliştilor şi comandat de Jurnalul Național; lipsa de cvorum şi incapacitatea de funcționare a Consiliului Național al Audiovizualului; incidentul dintre preşedintele Băsescu şi jurnalistul de la *Curentul;* demisia preşedintelui Clubului Român de Presă, Cristian Tudor Popescu; acțiunile de autoreglementare a presei inițiate de organizații de media din România. La toate acestea se adaugă articolele deja familiare din rubricile permanente de media – îndeosebi, analize de conținut audiovizual.

Evenimente din piața media în prim-plan:
- jurnalişti ai grupului *Gazeta* din Cluj – arestați pentru fapte de tip corupție în presă;
- sondajul de opinie CURS comandat de *Jurnalul Național*;
- discursul lui Dan Voiculescu, preşedintele Partidului Conservator, referitor la presă[3];
- reacția lui Cristian Tudor Popescu la discursul lui Voiculescu, retragerea grupului media Intact din Clubul Român de Presă (CRP), scuzele lui Popescu şi revenirea grupului Intact în CRP;
- demisia lui Cristian Tudor Popescu de la preşedinția Clubului Român de Presă;
- investiție lui Dinu Patriciu în publicațiile *Averea* şi *Adevărul* şi consecințele în planul echipelor editoriale;
- investițiile grupului Dogan Media Group din Turcia şi pregătirea pentru lansarea canalului TV Kanal D;
- transferul managementului editorial (sau al echipelor editoriale întregi) de la un grup media la altul;
- agresarea verbală a unui jurnalist de către preşedintele României, Traian Băsescu;
- imposibilitatea de funcționare a Consiliului Național al Audiovizualului din lipsa de cvorum generată de parlamentarii care au amânat numirea noilor membri.

[3] Dan Voiculescu a susținut o conferință de presă ca urmare a incidentului petrecut la dezbaterea pe marginea rezultatelor sondajului de opinie comandat de Jurnalul Național de la care Traian Băsescu a plecat intempestiv după primele minute. Insistențele unui ziarist de a-i aminti preşedintelui situațiile de agresiune față de jurnalişti provocate de acesta în trecut au costituit motivul abandonării dezbaterii. *"Liderul conservatorilor a spus că reuniunea politicienilor cu presa, organizată miercuri, s-a transformat, la scurt timp de la debut, într-o tribună prin care noii securişti, jurnaliştii, atacau clasa politică cu nişte subiecte învechite, adică era o evidentă dorință de a domina întâlnirea" (Adevărul,* 21 octombrie, "Voiculescu: Independența mass-media este o himeră"*).*

1.3. Media despre media - *total articole*:

În perioada octombrie – decembrie 2006, au fost identificate 1155 de articole care au relatat despre subiecte relevante pentru dezvoltarea mass media. Prin acestea din urmă, înțelegem publicarea unor informații care contribuie la responsabilizarea jurnaliştilor şi a procesului jurnalistic, dar şi informații care contribuie la transparentizarea procesului din spatele mesajelor pe care publicul le primeşte (proprietatea, investițiile şi tranzacțiile de pe piața media, managementul media şi strategiile de marketing, audiențele audiovizualului şi tirajul publicațiilor, mişcările de resurse umane din cadrul unităților editoriale etc.).

În cotidiene, articolele de informație predomină, cu o singură excepție: în *Cotidianul*, cantitatea de articole de informație şi opinie este aproape egală datorită prezenței rubricii de *Cronică TV* din pagina media de „Glorie şi Televiziune".

Din totalul articolelor monitorizate, 32% sunt de *opinie*. Mai mult, aproximativ 40% din totalul acestui tip de materiale jurnalistice au fost identificate în cadrul unor rubrici permanente de analiză a conținutului audiovizual sau de prezentare a produselor media. 57% dintre editoriale au fost critice față de subiectul relatat.

Structura celor două săptămânale monitorizate este construită primordial din materiale tip editorial. Astfel că prezența articolelor de opinie a înregistrat un procent mai mare în ambele publicații.

În acelaşi timp, am remarcat că o parte dintre temele despre media au apărut în subsidiarul unor articole care relatează despre alte subiecte decât media. Între 12% şi 15% din totalul articolelor identificate într-o singură publicație au această caracteristică (cu excepția *Evenimentul Zilei* – 8%). În cazul celor două săptămânale, acest aspect se regăseşte în **36%** din totalul articolelor identificate. La acest procent contribuie îndeosebi *Revista 22*, unde 60% dintre articole sunt de această natură.

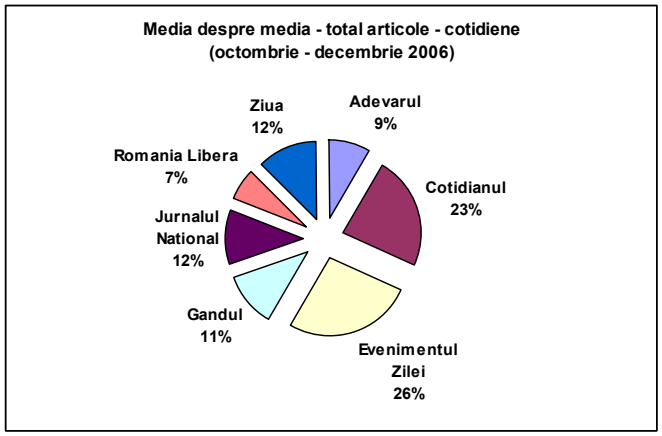
Total articole cotidiene – 1155
Total teme identificate în cotidiene – 1944 apariții

Total articole săptămânale – 131
Total teme identificate în săptămânale – 272 apariții

Tabel 1

Cotidiene	**Total articole**	**Informație**	**Opinie**
Evenimentul Zilei	301	75%	25%
Cotidianul	270	54%	46%
Ziua	144	67%	33%
Jurnalul Național	134	72%	28%
Gândul	130	65%	35%
Adevărul	100	76%	24%
România Liberă	76	76%	24%
Total articole	**1155**	68%	32%

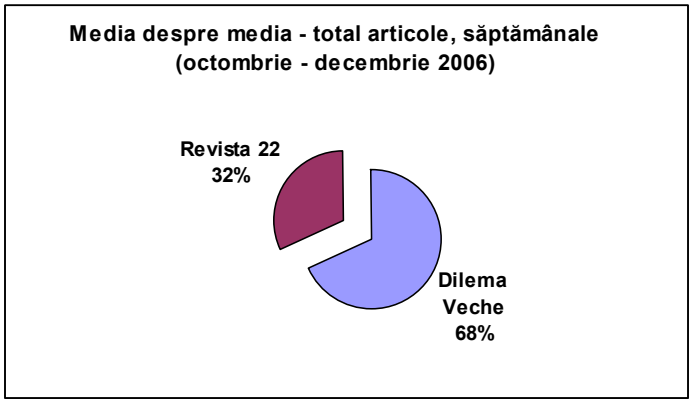
Grafic 1

Tabel 2

Săptămânale	total articole	informatie	opinie
Dilema Veche	89	21%	79%
Revista 22	42	14%	86%
Total articole	**131**	19%	81%

Grafic 2

1.4. Media despre media – *tematica relevantă pentru industria media*:

~~A.~~1.4.1. Media despre media în *cotidienele*[4] monitorizate - tematica lunilor octombrie - decembrie 2006 (vezi *Anexa 1* pentru tabel date).

Formatted: Bullets and Numbering

Practici jurnalistice (15% din totalul temelor identificate). Față de perioada august-septembrie, publicul a aflat că în interiorul breslei există inițiative de autoreglementare a presei. Proiectele de autoreglementare pe care Robert Turcescu intenționează să le promoveze în eventualitatea alegerii sale ca preşedinte al Clubului Român de Presă (CRP) au fost mai vizibile. Totuşi, semnalele de alarmă trase de către Cristian Tudor Popescu asupra necesității autoreglementării au fost mediatizate aproximativ în aceeasi măsură, dar în subsidiarul unui alt eveniment, şi anume demisia acestuia din funcția de preşedinte al CRP. *Gândul*, *Cotidianul* şi *Ziua* au menționat (pe scurt, însă) despre inițiativa CRP şi a mai multor organizații de media[5] de a pune bazele unui mecanism de supraveghere a respectării deontologiei de către jurnalişti, dar şi despre recomandarea privind autoreglementarea relațiilor profesionale dintre patronii din mass-media, editori şi jurnalişti făcută de Clubul Român de Presă şi alte organizații de media - Centrul pentru Jurnalism Independent, Asociația Patronală a Editorilor Locali - APEL şi Uniunea Sindicală MediaSIND în iunie 2006. Informația din urmă a fost amintită în partea a doua a unui articol din *Gândul* referitor la discursul lui Dan Voiculescu cu privire la presa din România, subintitulată *„Ce nu ştie oligarhul Voiculescu”*.

Critica practicilor jurnalistice. Jurnaliştii au criticat practicile colegilor de breaslă din presa scrisă sau audiovizual în mai mult de jumătate dintre cazuri (51%). Din cele 27 de apariții referitoare la deontologia jurnalistică, 16 se referă la încălcări ale acesteia. În contextul demisiei sale, Cristian Tudor Popescu a criticat abaterile deontologice tot mai dese şi jurnaliştii „*mercenari*” din presa românească, Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) a făcut recomandări referitoare la încălcările deontologice constatate în presa audiovizuală, iar Agenția de Monitorizare a Presei (AMP) a lansat un studiu referitor la reprezentarea minorităților în presă din care a reieşit că jurnaliştii continuă să aibă prejudecăți legate de grupurile minoritare şi relatează despre minorități în stil senzaționalist şi discriminator.

În paralel cu relatările despre evoluția cazului ziariştilor şi managerilor grupului *Gazeta* din Cluj, anchetați pentru asociere la un *„grup criminal organizat*” şi şantajarea mai multor politicieni şi afaceriști locali, editorialiştii (*Evenimentul Zilei, Jurnalul Național*) au criticat, uneori vehement, practicile acestora: *"Nu, nu e nicio exagerare: aceşti nemernici deghizați în jurnalişti chiar fac parte din lumea interlopă. Ei sunt Mafia! Nu singuri, ci alături de polițiştii, procurorii, judecătorii sau afaceriştii cu care coabitează. Şantajiştii nu operează de azi, de ieri, ci işi trag seva din guvernările de cloacă ale anilor '90. Banditismul lor a ajuns la maturitate după 2000, pe vremea lui Adrian Năstase"* (*Evenimentul Zilei*, 1 noiembrie, “*Libertatea presei de şantaj”). (Vezi şi Cap. II: Studii de caz)*

Au mai fost criticați/ criticate:

- jurnaliştii care, prin activitatea lor, afectează percepția publicului; comentariile critice au fost prezente în contextul relatărilor despre sondajul de opinie CURS, comandat de *Jurnalul Național*;

[4] Adevărul, Cotidianul, Evenimentul Zilei, Gândul, Jurnalul Național, România liberă, Ziua.

[5] Agenția de Monitorizare a Presei, Asociația Patronală a Editorilor Locali, Centrul pentru Jurnalism Independent, Centrul Român pentru Jurnalism de Investigație, Societatea Jurnaliştilor Profesioniști şi Uniunea Sindicală MediaSind.

- instituțiile media şi modul lor de a practica jurnalismul: *"un peisaj media penibil: divertisment sub orice critică, educație şi cultură sub cota de avarie, banii - singura preocupare a celor implicați în industrie" (Gândul*, 30 octombrie, "*Gigi Becali, temă de dezbatere în discotecă")*.

- presa care depreciază intelectualii în favoarea vedetelor/ evenimentelor care aduc audiență;

- lipsa de profesionalism şi abordarea preponderentă a subiectelor uşoare şi goana după senzațional a presei cu scopul atragerii audienței: *"această formă de discurs politic emoțional, gol de conținut, se potriveşte mănuşă mediei în cauză" (Evenimentul Zilei*, 23 decembrie, "Există politică în afara televiziunii?"); *"*Cam asta a făcut televiziunea din noi: niște automate care mestecă senzații tari*" (Evenimentul Zilei,* 20 decembrie, "Câştigul unei pierderi").

- mediatizarea asiduă a lui Gigi Becali; acest aspect este preluat în mai multe articole de opinie (preponderent, în decembrie) în care autorii îşi arată nedumerirea față de prezența excesivă lui Gigi Becali în emisiuni TV şi critică deopotrivă acest fapt; *"Gigi Becali a ocupat spatiul televizual mult peste timpii de emisie acordați altor actori ai vieții publice. El a profitat de natura pur comercială, fără legătură cu jurnalismul şi valorile sale, a relației cu unele posturi TV de unde şi-a putut cumpăra pe loc vizibilitatea, beneficiind de ratingul formulei "pâine şi circ" (Ziua,* 9 decembrie, "Ce au în comun OTV şi ProTV").

- neverificarea surselor şi a informațiilor; aşa cum a fost constatat în studiul lansat de Agenția de Monitorizare a Presei şi Centrul pentru Jurnalism Independent referitor la tendințele de relatare despre subiectele relevante pentru industria mass media[6] (*Evenimentul Zilei*, 18 decembrie); alte două articole din *Ziua* (octombrie) au atras atenția asupra practicii de a cita rutinier surse anonime de natură îndoielnică, ca nouă formă de şantaj, sau de a aduce acuzații grave anumitor persoane din funcții publice sau de mare răspundere, doar pe baza unor informații de multe ori neverificate.

- practica televiziunilor de a încerca să capteze atenția telespectatorilor mai mult prin promovarea prezentatoarelor cu decolteuri generoase decât prin conținutul relatării;

- instituțiile media care relatează pozitiv despre preşedintele Băsescu: *"ce-ar fi oare să înceapă preşedintele să-şi îngăozărească întâi limbiştii şi pupincuriştii din instituțiile media de stat sau aproape ca şi de stat, după cum au devenit deja unele publicații şi posturi TV ai căror proprietari joacă după cum le cântă preşedintele de pe mesele tavernelor dâmbovițene..."* (*Ziua*, 9 octombrie, "Cuirasatul găozarilor lui Băsescu").

- Mircea Badea, pentru stilul său isteric şi modul în care îşi construieşte discursul în emisiunea "*În gura presei*".

- lipsa de profesionalism a jurnaliştilor în abordarea subiectului aderării României la Uniunea Europeană.

Conținut editorial. În cadrul celei de-a doua arii tematice, relatările despre *conținutul audiovizual* sunt cele mai frecvente – 225 apariții din 275 total apariții conținut editorial. Relatările sunt mai vizibile în cadrul rubricilor permanente de media (de exemplu *Cronica TV – Cotidianul* şi *Evenimentul Zilei*).
Conținutul editorial este criticat în proporție de **60%** din totalul aparițiilor (51% reprezintă critica conținutului *audiovizual*, iar 8% critica conținutului din *presa scrisă)*.

Critica conținutului audiovizual. Ziariştii au considerat că vulgaritatea şi trivialitatea sunt amplu mediatizate la televizor. "*Impunerea de non-valori, mondenizarea, chiar la nivel subcultural, scăderea generală a nivelului educațional*" au devenit caracteristici ale mesajului audiovizual (*România liberă*, 16 decembrie, "A patra putere în stat, pe fond de ignoranță").

Au fost criticate emisiunile TV de divertisment pentru limbajul neadecvat, calitatea inferioară a emisiunilor-concurs matinale (isteria prezentatoarelor care "urlă"), emisiunile tip reality – show ("No Comment"- B1TV, "Trădați în dragoste"- PrimaTV etc.), dar şi formatul emisiunilor de ştiri care abordează subiecte de senzație sau care dezorientează publicul prin oferta de informații. *"La*

[6] primul raport din seria de cinci studii pe care AMP şi CJI le lansează în 2006 – 2007.

Pro TV, dacă nu esti prea atent, poți să te sperii când începe Andreea Esca să reverse titluri, cu o viteză apropiată de aceea a ofertanților de medicamente. Dacă e şi vreun accident mai grav, şi apare tristul Cătălin Radu Tănase, emisiunea este definitiv compromisă, căci nici un telespectator nu caută lehamitea cu lumânarea" (România liberă, 28 octombrie , "Boii de pe micul ecran").
La rubrica *Ecranopolis*, autorul a punctat greşelile de lexic şi cele gramaticale în discursul prezent în cadrul talk-show-urilor şi emisiunilor matinale - *"boacăne, confuzii şi chixuri supărătoare în programele TV"* şi, *oricât ai fi de distrat, e imposibil ca, mai devreme sau mai târziu, să nu-ți ajungă la urechi fraze mustind de inepții, ofense verbale sau formule vecine cu superlativul ridicolului".* (*Evenimentul Zilei*, 18, respectiv 25 octombrie).

Calitatea discursului moderatorilor TV şi a modului în care îşi realizează emisiunea sunt de asemenea criticate: *"Realizatorii ei, Dumitru Pelican şi Horațiu Sima, vă stau la dispoziție săptămânal pentru a vă divulga rețeta insuccesului: vehicularea obsesivă a propriilor păreri, transformarea invitatului special în obiect de decor şi o limbă română torturată fără oprire".(...) "Pe de altă parte, domnul Pelican compensează deficitul de gramatică prin surplus de virulență. Fudulia oraculară a rostirii îl face antipatic şi deplasat. Tentația ofensei mieroase îl vizitează de la un cap la altul al emisiunii. Momentele de îndoială nu-i priesc, dilemele i se par nocive" (Evenimentul Zilei*, 16 octombrie, "Aşa nu").

În opinia ziariştilor de la *Cotidianul*, conținutul TV este dominat de "*entertainment*" în căutare de audiențe (28 noiembrie).

Cotidianul, Evenimentul Zilei şi *Gândul* au evidențiat calitatea inferioară a emisiunilor de la OTV, în special a emisiunii "Dan Diaconescu în Direct": *"amatorii de bălăcareli penibile" care "se roagă pentru sănătatea lui DD şi urmăresc mesmerizați spălările de rufe în cadru organizat" (Gândul*, 11 noiembrie, "Miasme şi puncte de rating"). Mai mult, *"la televizor se calcă în picioare tot soiul de țoape şi de țopârlani, maeştri ai urii şi ai bălăcărelii de maximă audiență. Cu sabia ratingului deasupra camerei TV, gazdele talk-show-urilor se bat toți să-i invite sau să-i inventeze pe aceşti profesionişti ai scandalului"* (*Evenimentul Zilei*, 6 noiembrie, *"În Spania se prinde OTV"*).

În ceea ce priveşte **<u>presa scrisă</u>**, comentariile critice s-au îndreptat către modul în care cotidienele monitorizate au relatat despre Sommet–ul Francofoniei, tendința de a minimiza activitatea şi rolul CNSAS prin frecvența scăzută a relatărilor; presa "*plină de minciuni*" (*Ziua*, 25 octombrie), dezvăluirile de presă făcute fără probe privind eventualele colaborări cu Securitatea. La rubrica *Judecata Zilei*, autorul a criticat "*o parte din mass-media*" care a *"înfierat jignitor o simplă festivitate legată de o înțelegere cutumiară între două familii de rromi, privind viitoarea căsătorie a doi minori. Lipsiți de cultură antropologică, neanalizând obiectiv realitățile biopsihosociale, proiectând obsesiile lor sexuale şi activând arhetipul discriminării etnice, au creat un scandal dintr-o tradiție care a existat şi în țările europene chiar la nivele princiare, regale sau imperiale. Astfel de agresări lipsite de tact sunt piedici pe drumul deja greu al integrării socio-culturale a rromilor." (Ziua*, 13 octombrie).

Calitatea articolelor de investigație a fost abordată în *Jurnalul Național* din 11 octombrie: "*şi jurnaliştii cinstiți sunt prinşi în acest joc, munca lor fiind discreditată de masa de maculatură prezentată publicului drept jurnalism de investigație. Situația se reflectă şi în tirajele în scădere şi în comentariile acide ale cititorilor de pe forumurile publicațiilor româneşti. Conspirația triumfă şi articolele de investigație cinstite îşi mai găsesc cu greu locul în paginile ziarelor*".

<u>Procesul de producție media.</u> Din totalul de 146 de apariții în cadrul acestei categorii de teme (**8%** din totalul temelor identificate), referirile la producții TV au cumulat 87%.
Ca şi fenomen specific, am observat practica de promovare a parteneriatelor publicație–post TV (îndeosebi) intra şi inter – grup media. De exemplu, în paginile publicațiilor sunt promovate unele producții TV precum "*Te vezi la ştirile ProTV*", „*Dansez cu tine*" (ProTV) în Gândul (ambele aparținând grupului Media Pro) sau "*10 pentru Romania*" de la Realitatea TV (Realitatea Media – Academia Cațavencu) în Evenimentul Zilei (Ringier).

Critica producţiilor TV (**44%** din totalul apariţiilor temei). Au fost criticate "*televiziunile* [care] *nu şi-au riscat minutele şi ratingul pentru emisiuni care să dea o şansă educaţiei"* (*Evenimentul Zilei,* 23 octombrie), cât şi *"apariţia unor formate confuze şi fără valoare informativă*" (*Evenimentul Zilei,* 7 octombrie). Din ce în ce mai multe calupuri publicitare întrerup emisiunile şi programele TV, depăşind cele 12 minute stipulate de lege. *"Rareori, posturile de televiziune difuzeaza stirile după importanţa lor. Le mai nimereşte TVR, dar uneori lungeşte prima informaţie până la un sfert de oră, iar telespectatorii se plictisesc şi trec pe alt post" (România liberă,* 28 octombrie, "Boii de pe micul ecran").

Televiziunea publică a fost sancţionată pentru că l-a ales pe Adrian Cioroianu prezentator al unuia dintre documentarele realizate în cadrul producţiei "*Mari Români*", situaţie incompatibilă cu calitatea sa de parlamentar[7].

Decizia de a mediatiza excesiv sosirea fotbaliştilor de la Real Madrid şi întreruperea emisiunii "*Altfel*" cu Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu de către postul Realitatea TV în momentul aterizării avionului acestora pe aeroportul Otopeni au fost sancţionate în cotidienele monitorizate.

Noua ofertă de producţii a postului Antena 2 a fost criticată pentru abordarea senzaţionalistă a formatului acestora, aşa cum directorul general al canalului declară deschis: "*catastrofe, crime, accidente, divorţuri, oameni ciudaţi, sex, bârfă, violuri, violenţă, agresivitate, bani, adulter, evenimente mondene, vedete şi lucruri senzaţionale". Aceasta este oferta noii membre a familiei Intact, Antena 2. A anunţat-o, relaxat, Mihai Gâdea, directorul general al canalului. Omul şi-a asumat de la bun început menirea înălţătoare, astfel că nu-i va putea reproşa nimeni ca n-a jucat cu cărţile pe faţa". (Gândul,* 16 noiembrie*)*.

Demersul inedit al autorilor rubricilor *Cronica TV* şi *Biserica Catodică* (*Cotidianul*) de a atrage atenţia publicului asupra abjectului şi absurdităţii formatelor în care sunt aşezate producţiile TV a fost de a avansa propuneri de producţii la fel de obscene şi dezgustătoare în opinia celor doi. Astfel că Alin Ionescu a recomandat producătorilor un format în care vedetele să fie *"tranşate şi apoi halite în direct"* pentru a răspunde nevoilor telespectatorilor de mai mult sânge şi mai multă violenţă în emisiunile TV, iar Simona Tache ne-a avertizat: "*saptămâna aceasta vom sărbători împreună violenţa şi senzaţionalul grotesc. Televiziunile din România se întrec în aşa ceva, de ce nu ne-am întrece şi noi, cronicarii tv de la „Cotidianul"? Citiţi, de azi până sâmbătă, formatele tv pe care, întru creşterea audienţelor, le oferim moca acelora care au înteles că, în curând, telespectatorii vor dori mai mult sânge, mai multă spermă, mai multă vomă şi, în general, cât mai multe dejecţii"* (13 noiembrie).

Libertatea presei (**14%** din totalul temelor identificate). Independenţa presei a fost discutată cu prilejul dezbaterii organizate de *Jurnalul Naţional* pe marginea rezultatelor sondajului de opinie condus în rândul ziariştilor. Rezultatele au arătat că jurnaliştii intervievaţi consideră că presa a avut cea mai mare libertate de expresie în perioada de după 2005, în ciuda *"hărţuielii"* lui Băsescu, a atenţionat articolul (*Adevărul*, 20 octombrie). Datele sondajului au mai relevat că jurnaliştii sunt expuşi manipulării atât de ordin politic, cât şi economic; 56% din jurnalişti sunt convinşi de existenţa ingerinţelor politice în mass-media, iar 82% dintre jurnalişti consideră că media este manipulată de politic (*Ziua,* 23 octombrie).

[7] Potrivit dispoziţiilor art. 73 din Decizia CNA nr. 187/2006 privind Codul de reglementare a conţinutului audiovizual: *"... radiodifuzorii nu pot difuza emisiuni audiovizuale editate, prezentate, moderate sau realizate de parlamentari, reprezentanţi ai Guvernului şi ai administraţiei publice locale, reprezentanţi ai Administraţiei Prezidenţiale, persoane cu funcţii în structura partidelor politice sau purtători de cuvânt ai acestora, persoane desemnate public să candideze ori care şi-au anunţat public intenţia de a candida la alegerile locale, parlamentare sau prezidenţiale".*

Libertatea presei a mai fost abordată şi în contextul protestului iniţiat de Asociaţia Pro Democraţia, Agenţia de Monitorizare a Presei, Centrul pentru Jurnalism Independent, şi alte ONG-uri la adresa proiectului de lege a Cultelor. Noua lege, ce urma să fie votată în Parlament, încalcă drepturile la libertatea de exprimare şi libertatea de conştiinţă. *"În opinia organizatorilor, textul încalcă dreptul la libera exprimare şi la libertatea de conştiinţă şi ar putea permite interzicerea unor ziare, reviste, cărţi, piese de teatru, formaţii, lucrări de artă. De vină este caracterul interpretabil al formulării articolului, întrucât este greu să precizezi ce înseamnă „forme, mijloace, acte sau acţiuni de defăimare sau învrăjbire religioasă"* (*Cotidianul*, 21 octombrie, « Legea Cultelor ar putea introduce cenzura »).

De asemenea, date din clasamentul mondial al libertăţii presei pe anul 2006, lansat de Reporters sans Frontieres, au fost preluate de presa scrisă românească. România a figurat pe poziţia 58 dintr-un total de 168 de ţări chestionate, recuperând 12 locuri faţă de anul trecut. *"Acest loc confirmă totuşi şi presiunile la care este supusă zi de zi breasla jurnaliştilor, dacă privim comparativ cu situaţia unei tări vecine, Ungaria, de exemplu, care se află pe locul 10 sau Bulgaria, pe locul 35, în clasamentul Reporters sans Frontieres. Mă refer aici la presiunile economice, lipsa oricăror facilităţi financiare (...), încercările politicienilor de a impune tot felul de reglementări presei,..."*[8] (*Ziua, 25 octombrie*).

În *Cotidianul, România liberă* şi *Ziua*, ziariştii au relatat despre îngrădirea libertăţii presei promovată de Monica Macovei prin noul proiect de modificare a Codului Penal. Conform unuia dintre articolele proiectului de lege, jurnaliştilor li se interzice să facă publice informatii dintr-un dosar aflat deja în instanţă. *"Daca noile modificări vor fi aprobate, televiziunile şi ziarele nu vor mai avea voie sa difuzeze imagini cu o persoană cercetată, surprinsă în următoarele împrejurări: cu ocazia prinderii ori pe durata reţinerii sau arestării preventive; pe durata efectuării unui act procedural; în incinta sau în apropierea sediului instanţei, Parchetului ori a organului de cercetare penală. Cine încalcă acest articol va fi pedepsit cu închisoarea de la 3 luni la un an"* (*Cotidianul*, 19 decembrie, "Monica a pregătit presei un pat în celulă"). În acest context, şi ca urmare a întâlnirii dintre Ministerul Justiţiei şi Clubul Român de Presă, comunicatul ulterior al CRP a anunţat că "*în cadrul discuţiei s-au abordat câteva articole din proiectul de Cod Penal, în scopul găsirii unei linii de mijloc între libertatea de investigaţie jurnalistică şi dreptul la viaţă privată. Membrii Consiliului au atras atenţia asupra posibilităţilor de interpretare abuzivă a legii în defavoarea jurnaliştilor*" (*Ziua*, 19 decembrie, "Botniţă pentru presă").

Ingerinţele politice şi ale proprietarilor de presă au fost vizibile în 42 de articole, respectiv 33 din totalul temelor identificate. Cele două teme cu efecte directe asupra libertăţii presei au fost prezente îndeosebi prin intermediul discursului lui Dan Voiculescu, preşedintele Partidului Conservator, care a considerat că "*în presa din România (...) sunt foarte multe ziare care sunt partizane politic ale unor anumite grupări"* şi că în momentul de faţă în România nu există "*un instrument de presă care să fie independent* (*"această teorie cu independenta presei este o himeră")".*

Temele au continuat să apară în articolele-reacţie la cele declarate de Voiculescu. Criticile s-au orientat către ingerinţele sale si ale aliatilor săi politici în politica editorială a instituţiilor media în proprietatea grupului Intact, cât şi către faptul că a generalizat cele spuse presei întregi: *"Fără să aducă probe, fără să dea exemple, dom' Felix ne-a băgat pe toţi în oala urât mirositoare din care se va fi hrănind Domnia Sa" (Evenimentul Zilei*, 23 octombrie, "Vremea cernelii de sepia"*)*.

Ca reacţie, *Cotidianul* a publicat informaţii legate de modul în care o ştire cu şi despre Voiculescu este elaborată la una dintre televiziunile grupului Intact, regulile pe care operatorii trebuie să le respecte atunci când lucrează cu acesta: *„ştirile despre Dan Voiculescu reprezintă o secţie în sine în Antena 1, poate cea mai influentă. Materialele sunt verificate de o echipă personală a liderului PC şi trebuie să respecte reguli stricte*"*(…)* „*N-ai voie să ieşi niciodată din comunicatul de*

[8] Cristi Godinac, preşedintele Uniunii Sindicale Mediasind, citat de *Ziua.*

presă pe care-l dă partidul", spune unul dintre jurnaliştii de la Antena 1, sub protecția anonimatului. La fel de precauți trebuie să fie şi cameramanii, care ştiu bine că Dan Voiculescu nu trebuie niciodată filmat din spate sau din lateral, după cum ne-a povestit ieri un fost cameraman de la Antenă, angajat astăzi al altei televiziuni" (25 octombrie, "Cum se fac ştirile cu Voiculescu").

De asemenea, influența crescândă a patronatului şi preluarea principalelor grupuri media din România de către oameni politici constituie parte dintre motivele care stau la baza demisiei preşedintelui CRP: "*Nu-mi mai găsesc locul într-o structură care devine din ce în ce mai patronală şi a cărei componență jurnalistică e din ce în ce mai palidă" (...) "Au avut loc mutații mari şi au fost pompate sume mari în ultima vreme şi acestea alterează în mod decisiv mediul de presă. Acum câțiva ani încă mai existau gazetari care imprimau o linie, acum patronii vor fi cei care vor face legea"* (...) "*E din ce in ce mai greu să aperi prestigiul presei în fața atacurilor insultătoare ale politicienilor"* (din scrisoarea făcută publică în 20 noiembrie).

Cele două teme s-au mai reflectat şi în discursul preşedintelui Traian Băsescu care a criticat modul în care unii oameni de afaceri controlează "*viața economică şi politică a României*" din poziția de patroni ai principalelor grupuri media. În opinia preşedintelui, acesta se folosesc de puterea lor mediatică pentru a ieşi din situații critice (în *Evenimentul Zilei*, *Ziua* şi *Gândul,* decembrie).

Alte ingerințe politice şi patronale semnalate în această perioadă:
Directoarea, redactorul-şef şi un redactor de la "*Ziarul de Bacău*" şi-au dat demisia datorită presiunilor propriului patron de a nu publica un articol care îl viza pe viceprimarul municipiului Bacău.

Conducerile televiziunii şi radioului public au fost convocate la Camera Deputaților la cererea senatorului Nicolae Păun (Partida Rromilor), nemulțumit de faptul că a fost criticat în emisiuni dedicate minorităților naționale.

Jurnalişti agresați. (67 apariții) În **58%** dintre cazuri, tema a fost identificată în contextul incidentului petrecut între Traian Băsescu şi un ziarist de la *Curentul*[9] şi al reacțiilor care au urmat: protestul unor organizații de media, protestul CRP care a sesizat frecvența tot mai intensă a situațiilor în care gazetarul este ținta lipsită de apărare a violențelor de toate tipurile, a căror sursa o reprezinta chiar autoritățile, protestul a zeci de ziarişti în fața Palatului Cotroceni.
Ziua şi *Adevărul* au acordat cel mai mare spațiu editorial acestui incident în comparație cu celelalte publicații.

Articolele de opinie dedicate acestei întâmplări au criticat gestul preşedintelui. *Gândul* a acordat două editoriale sub semnătura lui Cristian Tudor Popescu care consideră că atitudinea lui Traian Băsescu față de presă este una similară unui şef de stat totalitar (Gândul, 14 octombrie , "Urechea şi găoaza").
Alte editoriale: Gândul, 7 octombrie, "Securitatea – agent electoral"; Cotidianul, 20 octombrie, "Gazetar. Găozar. Găozetar"; Ziua, 10 octombrie, "Schimbarea la față a Preşedintelui"; Ziua, 9 octombrie, "Cuirasatul găozarilor lui Băsescu; Jurnalul Național, 21 octombrie, "Născut găozar".

Alte cazuri de jurnaliști agresați prezente în paginile publicațiilor monitorizate:

[9] Iritat de o întrebare legată de numărul de securişti care mai activează în cadrul SRI, Traian Băsescu a insultat un ziarist; la ceremonia de învestire a noului director al SRI, Ovidiu Zara, ziarist la *Curentul*, l-a întrebat pe preşedintele Băsescu dacă mai sunt securişti în acest serviciu secret. Ziaristul a insistat, iar preşedintele i-a reproşat public acestuia că, de fapt, nu are nevoie decât de un titlu de prima pagină. Ulterior, şeful statului a profitat de momentul în care pleca din sediul SRI, iar camerele de luat vederi nu îl înregistrau, pentru a le spune, fostului şi actualului director al SRI că un astfel de "găozar" îl poate atrage într-o "capcană". Cel calificat astfel se afla la circa un metru în spatele preşedintelui, iar insulta a fost auzită de mai mulți jurnaliști (preluat din *Adevărul*, 7 octombrie 2006).

După discursul lui Dan Voiculescu, preşedintele CRP, Cristian Tudor Popescu, i-a insultat pe ziariştii grupului Intact, numindu-i „*slugoi”* şi „*obedienți*”.
Ziaristul băimărean Romeo Roşiianu a susținut că a fost amenințat cu moartea şi cu distrugerea sediului ziarului de către preşedintele organizației PSD Viseul de Sus, în urma unei anchete jurnalistice privind anumite afaceri necurate ale acestuia din urmă.
Ministrul Sănătății, Eugen Nicolăescu a agresat verbal şi fizic un reporter al *Realității TV* şi a acuzat postul de televiziune de faptul că "*spune numai minciuni*".
Un om de afaceri sibian anchetat, după ce a avut acces în zona restricționată a magistratilor în pauza procesului, l-a amenințat cu moartea pe un reporter care l-a intrebat în calitate a intrat în acea zonă;
Reporteri agresați fizic la nunta Oanei Zăvoranu şi a lui Pepe.
Jurnalist de la *Gândul* agresat de către proprietarul unei mine ilegale.
Primarul Braşovului, George Scripcaru, deranjat de întrebările incomode ale unei jurnaliste, a anulat conferința de presă săptămânală cu ziariştii: "*Asta-i conferința de presă a primarului şi eu spun cine începe şi cu ce. Şi vă anunț că anulez conferința de presă şi puteți pleca!" (Gândul,* 22 noiembrie).
Un corespondent al unei televiziuni centrale, aflat la Drobeta Turnu Severin, a susținut că a fost agresat de un polițist.

Jurnalişti anchetați (20 apariții). Presa scrisă a relatat despre cazul jurnaliştilor grupului *Gazeta* arestați şi anchetați pentru "*şantaj calificat în formă continuată*" şi asocierea la un "*grup infracțional organizat*".
Totuşi, Clubul Român de Presă a considerat că arestările nu constituie un atac la libertatea presei şi au făcut public acest lucru prin intermediul unui comunicat de presă, iar diverşi editorialişti au susținut acest punct de vedere. Distrugerea credibilității presei a constituit unul dintre motivele pentru care, au considerat aceştia, astfel de evenimente trebuie anchetate şi sancționate.

Alte două apariții ale temei s-au referit la procesul în care conducerea publicației *Ziua de Iaşi* a fost acuzată de şantaj de către nişte oameni de afaceri care au făcut subiectul unor anchete ale ziarului şi a jurnalistului care ar putea fi anchetat de procurori pentru că a vrut să testeze vigilența celor care păzesc Palatul Administrativ din Suceava (testul a constat în încercarea de a plasa în clădire un pachet ce semăna cu o bombă).

Jurnalişti hărțuiți (17 apariții). În această perioadă au fost mediatizate mai ales situațiile de acces îngrădit al ziariştilor – unul dintre cameramanii televiziunii publice a fost dat afară de personalul de pază din sala Camerei Deputaților în care se țin şedințele în plen, la cererea vicepreşedintelui Camerei, deputatul PRM Lucian Bolcaş (*Adevărul*, 30 noiembrie); alt reporter a fost dat afară de la conferința de presă a echipei Real Madrid după ce a facut poze în ciuda interdicțiilor exprese.
S-a mai relatat despre atitudinea ostilă a preşedintelui Traian Băsescu față de jurnaliştii prezenți la şedința Consiliului Suprem al Magistraturii şi despre blocarea accesului presei în incinta Facultății de Litere din cadrul Universității Babeş-Bolyai.

Tema referitoare la **jurnaliştii răpiți** (14 apariții) a fost prezentă în subsidiarul unor articole care au relatat despre dosarele întocmite lui Omar Hassam şi Mohamad Munaf în procesul ziariştilor răpiți în Irak în 2005, despre faptul că cei trei s-au constituit în parți civile şi au cerut daune şi despre martorii audiați.

Proprietate media /Investiții în media (**8%** din totalul temelor identificate, preponderent în *Evenimentul Zilei*, *Cotidianul* şi *Jurnalul Național*). În perioada octombrie – decembrie 2006, presa scrisă a relatat pe larg despre proprietarii de media din România, aflați în diverse ipostaze: de investitori şi formatori de mari grupuri media, în conflict cu jurnaliştii sau încurajând migrația redactorilor prin avansarea unor oferte de bani ademenitoare, asociați cu fapte de tip corupție, acuzați de ingerințe în procesul jurnalistic sau de concentrarea proprietății.

Investiţiile realizate cu scopul dezvoltării unor grupuri media deja existente sau cele menite pentru formarea unor noi conglomerate au generat, la rândul lor, demisii şi transferuri în rândul echipelor editoriale, lansări de noi canale TV sau publicaţii, informaţii pe care presa scrisă le-a abordat.

Informaţii suplimentare despre acţionariatul instituţiilor media sau poziţionarea acestora în piaţă în funcţie de audienţe sau tiraj au completat relatările. *Evenimentul Zilei* se detaşează cu cele mai multe relatări despre investiţiile din media din această perioadă. Au fost identificate şi situaţii în care ziariştii au speculat sau au avansat diverse teorii şi zvonuri legate de negocierile şi/sau posibile achiziţii de pe piaţa media românească.

Demisiile au avut loc mai ales la nivelul redactorilor-şefi care, mai apoi, s-au transferat atrăgând după ei, în unele cazuri, echipe editoriale întregi (*Adevărul*, 17 octombrie, „Redactorul-şef şi alţi 70 de angajaţi părăsesc Libertatea*";* *Cotidianul,* 17 octombrie, „De ce au părăsit ziariştii Libertatea pentru Averea"; *Jurnalul Naţional*, 24 octombrie, "Averea" lui Dinu - Demisionarii Libertaţii în holdingul lui Patriciu"; *Evenimentul Zilei*, 28 octombrie, *„*De la Averea la Libertatea*";* *Cotidianul,* 23 octombrie, „Dragoş Stanca, în Grupul Caţavencu"; *Cotidianul,* 17 noiembrie, „Corina Drăgotescu părăseşte Adevărul"; *Evenimentul Zilei*, 24 noiembrie, „Corina Drăgotescu a ales Realitatea" etc.).

Dragoş Stanca, directorul diviziei de publishing din MediaPRO, a fost ultima persoană care şi-a dat demisia dintr-o serie de cinci, într-o perioadă de şase săptămâni. "*Subordonare*[a] *multiplă, încurajarea delaţiunilor, înfiinţarea unei companii separate pentru administrarea ziarului „Gândul" şi promovarea unor persoane prea ocupate sau chiar incompetente"* au constituit motivele sale (*Cotidianul*, 4 octombrie , "Media PRO işi pierde generalii").

Cristian Turturică a demisionat din redacţia săptămânalului "*Prezent*", împreună cu alti jurnalişti. În prima parte a perioadei monitorizate, s-a relatat şi au fost făcute speculaţii referitor la posibilitatea unor transferuri către Dogan Media Group din Turcia, nou investitor pe piaţa media românească. În contextul transferurilor "*masive*", *Evenimentul Zilei* a pus accentul pe refuzul lui Cătălin Tolontan de a se alătura brandului SOV (Sorin Ovidiu Vântu), patronul grupului Realitatea Media (octombrie).

Astfel, ponderea temei **management media** (**9%** din totalul temelor identificate) se datorează în primul rând relatărilor referitoare la consecinţele provocate de investiţiile proprietarilor în rândul managementului editorial implicat prin forţa împrejurărilor. De altfel, unul dintre motivele expuse şi criticate de Cristian Tudor Popescu la plecarea sa din fruntea Clubului Român de Presă a avut drept cauză apariţia *"fenomenului importului de ziarişti cu toptanul"* (*Evenimentul Zilei*, 22 noiembrie, "Ziariştii au devenit, în prea mare măsură, nişte mercenari").

Aproape întreg procesul de achiziţionare a cotidianului *Adevărul* şi a tabloidului *Averea* de către Dinu Patriciu a fost amplu redat în ziarele monitorizate: încheierea tranzacţiilor, oferta făcută redactorilor-şefi de la Ringier şi transferul acestora (Răzvan Cornţeanu – director executiv al Diviziei de Ziare Bulevard si Sportive din cadrul Ringier Romania, Ovidiu Nahoi şi Laurenţiu Ciocăzanu de la *Evenimentul Zilei* şi Adrian Halpert – redactor-şef la *Libertatea*), speculaţiile din *Jurnalul Naţional* (17 octombrie) referitoare la demisiile celor de la *Libertatea* care au fost corelate cu finalizarea negocierilor dintre Radu Budeanu şi Patriciu pentru achiziţionarea tabloidului *Averea*, demisiile managementului de la *Adevărul* (directorul editorial Aurelian Amurăriţei, redactorul-şef Corina Drăgotescu), negocierile cu aceasta din urmă, nemulţumită de schimbările făcute de Patriciu în echipa editorială, transferul în masă al echipei de la *Libertatea* la *Averea*, cât şi faptul că cel care a vândut *Averea* lui Dinu Patriciu avea legături dubioase cu afacerişti controversaţi (ultima informaţie, din *Evenimentul Zilei*, 17 octombrie). De asemenea, în calitate de proprietar al cotidianului *Adevărul*, Patriciu a revendicat titulatura şi formatul rubricii "*Interviul 2+1*" iniţiată în *Evenimentul Zilei* de cei doi redactori care s-au transferat la publicaţia acestuia (*Cotidianul*, 14 decembrie). În opinia unuia dintre ziariştii de la *Cotidianul*, "*piaţa media cunoaşte*

noi schimbări, provocate de intenția lui Dinu Patriciu de a crea un trust de presă puternic" (17 octombrie, "Încă o revoluție cu Iliescu în scenariu").

În ceea ce îl privește pe Adrian Sârbu, acționarul şi managerul grupului Media Pro şi proprietarul Publimedia International, publicațiile au relatat despre preluarea conducerii operațiunilor Central European Media Enterprises (CME) şi în Cehia şi Slovacia. În România, CME, acționarul majoritar al Pro tv, Acasă Tv, Pro Cinema si rețelelor de radio Pro FM si InfoPro, a mai achizitionat 5% din MediaPRO şi a raportat o creştere a veniturilor nete cu 56 % față de aceeaşi perioadă din anul anterior. În acelaşi timp, *Evenimentul Zilei* a relatat despre decizia lui Sârbu de a închide publicațiile nerentabile ale grupului Publimedia International (11 noiembrie).

Conflictul de muncă se asociază temei proprietății media. S-a scris despre dezacordul dintre managementul editorial al ziarului *Adevărul* (Corina Drăgotescu, Aurelian Amurăriței) cu noul proprietar Dinu Patriciu sau divergența dintre Dragoş Stanca şi Adrian Sîrbu, managerul Media Pro, greva japoneză a redactorilor de la *Kronika* din Cluj (*Ziua*, octombrie) sau retrospectiva disensiunilor dintre patronatul Ringier şi echipa editorială a *Evenimentului Zilei*, respectiv WAZ şi *România liberă* în 2004 (*Cotidianul*, octombrie; *Ziua*, noiembrie).

În articolele de opinie, editorialiştii au abordat fenomenul investițiilor şi transferurilor din mai multe puncte de vedere (profesionalism, public, responsabilizarea jurnaliştilor şi a patronilor, presiuni, influență etc. Comentariile critice s-au îndreptat către proprietarii care nu pun accent pe formarea altor echipe, ci îşi concentrează atenția pe ademenirea echipelor deja formate din alte grupuri media, fenomen ce nu face decât să promoveze *"clonarea*" redacțiilor: *"Migrația redacțiilor e provocată şi de senzația că economia de piață e infinit de flexibilă. Are loc pentru toți. Greşeală. Migrarea redacțiilor a dus la clonarea aceloraşi formule editoriale"* (*Evenimentul Zilei*, 20 octombrie, "Republica haiducilor"); "*Aceiaşi profesionişti împărțiți între mai multe ziare şi televiziuni vor da, pe lângă mai multe publicații şi posturi TV, o presă mai slabă în ansamblu"* (*Evenimentul Zilei*, 14 octombrie, "Găinile manageriale şi ouăle-trusturi"); *"Implicarea lui Sorin Ovidiu Vântu şi a lui Dinu Patriciu în piața media a transformat mai mulți manageri cunoscuți în mingi de ping-pong expediate de la unul la altul dintre jucători"* (*Evenimentul Zilei*, 18 noiembrie, "Ping Pong cu managerii").

În decembrie, au urmat speculațiile, previziunile şi critica: *"Ultimele semnale din trusturile lui Sârbu, Patriciu şi Voiculescu par a arata ca furia investițională a celor trei moguli s-a domolit.(...) Expansiunea în media a celor patru a fost pusă pe seama dorinței de influența, dar aceasta nu este folosită la modul flagrant nici măcar la Voiculescu, specialist în subminarea eforturilor profesioniştilor din trustul propriu.(...) Oricare ar fi fost intențiile celor patru, după furtunile din 2006, piața media începe să se stabilizeze. Zonele de influență au fost create, urmează marcarea lor..."* (*Evenimentul Zilei,* 16 decembrie , "Războiul rece al presei").

"*Sunt investitori care îşi imaginează că în media pot câştiga un avantaj competitiv prin simplul fapt că au mulți bani, că pot "cumpăra" orice redacție sau echipă de management la pachet, că pot face orice permutări. Nu vor reuşi decât să îngroape nişte branduri de presă fiindcă oamenii vizionari sunt foarte puțini. Dacă ar fi fost strict o aritmetică a banilor, Sârbu n-ar mai fi fost şi în clipa de față un "vrăjitor" al media, după mai bine de 10 ani de zile. Adrian Sârbu a reuşit însă o performanță deosebită nu pentru că a avut bani, ci pentru că a ştiut să creeze un sistem, o pepinieră de campioni, a ştiut să construiască branduri coerente, atât din media, cât şi din oameni" (Adevăru*l, 20 noiembrie, "Presa mercenarilor").

Concentrarea proprietății. Alți autori pun în discuție concentrarea proprietății şi eventualele efecte asupra libertății de exprimare şi a dreptului consumatorului la informație corectă şi diversă: *"există într-adevăr pericolul ca piața media românească să fie distorsionată pe termen lung de investițiile uriaşe făcute în ultimul an de oamenii de afaceri Sorin Ovidiu Vântu (parcă puțin protejat de CTP?) şi Dinu Patriciu, cărora nici un grup media din țară sau din Occident nu le poate ține piept. (...) Riscul cel mai mare este însă o coalizare conjuncturală a celor trei mari patroni de presă în jurul unor interese politice sau economice comune, o cartelare a media ce*

poate afecta major dreptul jurnalistului la libera exprimare şi al consumatorului la informație corectă şi diversă" (Evenimentul Zilei, 21 noiembrie, “CTP şi CRP”).

La demisia din CRP, Cristian Tudor Popescu a denunțat "*cartelizarea excesivă"*. Acesta consideră că în *"peisajul presei în general, (...) componenta patronală a devenit din ce în ce mai puternică, în vreme ce jurnaliştii au devenit piese de schimb, mutate de la un trust la altul, pe considerente de preț. Au intrat nesănătos de mulți bani în presa românească" (Evenimentul Zilei*, 21 noiembrie, “CTP, învins de “mercenarii” lui Dinu Patriciu”).

În contextul investițiilor, concentrarea proprietății ("*cartelizarea*" şi "*oligarhizarea*" presei) a mai fost abordată şi în cadrul dezbaterii organizate de *Jurnalul Național* cu ocazia lansării rezultatelor sondajului de opinie CURS comandat de publicație. Într-o conferință de presă ulterioară, Dan Voiculescu a afirmat că *"s-au format trei-patru grupuri de oligarhi"* şi că *"nu există la ora actuală în România un instrument de presă care să fie independent" (Adevărul,* 21 octombrie, “Voiculescu: independența mass-media este o himeră”).

Jurnaliştii au abordat, de asemenea, motivele pentru care se investeşte în presă. Unii proprietari şi-au facut publice aceste motive. "*Şi Dan Voiculescu se laudă cu profiturile obținute de trustul familiei sale. Că Antenele prezintă doar în culori frumoase inițiativele sale politice, se vede de la o poştă"* (*Adevărul*, 22 decembrie, “De ce fac oligarhii presă în România”).

Proprietari intervievați. *Evenimentul Zilei* aduce în fața cititorilor săi pe patronii a două dintre cele mai mari grupuri media locale, Dinu Patriciu şi Dan Voiculescu. Cei doi intervievatori ai lui Patriciu, Laurențiu Ciocăzanu şi Ovidiu Nahoi, s-au transferat în grupul acestuia (la *Adevărul*) la mai puțin de o lună de la interviu – din *Cotidianul*,18 noiembrie, “Patriciu îşi ia doi şefi de la Evenimentul Zilei”; în decembrie, *Adevărul* îşi disputa marca “Interviul 2+1” – din *Cotidianul*, 14 decembrie).

Dinu Patriciu a declarat că motivul pentru care a investit în piața media este posibilitatea de a câştiga din publicitate. El a vorbit despre cvasi-monopolul media deținut de Adrian Sârbu, Dan Voiculescu şi Sorin Ovidiu Vântu şi a negat achiziționarea unor publicații pentru a-şi proteja afacerile. Şi-a sustinut neintervenția in partea redacțională şi a menționat că nu va mai investi pentru moment. Intenția lui va fi să creeze “*un al treilea jucător care să plece de la această oportunitate şi să încerce să regleze piața" (Evenimentul Zilei*, 25 octombrie).

La rândul său, Dan Voiculescu a vorbit despre strategiile pe care le-a adoptat in privința propriului său grup media, dar şi despre negocierile cu Ringier şi competiția cu ceilalți mari patroni media, Patriciu şi Vântu. *“Pot sa vă confirm că negocierile pe care le-am avut cu PSD nu au adus în discuție negocierea comportamentului Antenei 1. Antena 1 a fost, este şi îmi va fi întotdeauna prietenoasă. Există o notă de firesc în tot ceea ce se întâmplă. Nu putem face abstracție că am format un trust de presă în România. Primul, cel mai puternic şi singurul românesc ce a rezistat competiției internaționale”* a spus Voiculescu *(Evenimentul Zilei*, 13 decembrie, "Capitalistul roşu, aşa o să rămân în istorie”).

Presă vs. Presă: Războaie intestine sau plătirea polițelor? Proprietatea este prezentă şi în schimbul de articole dintre *Evenimentul Zilei* şi *Ziua* survenit pe parcursul perioadei monitorizate. La începutul lui octombrie, în *Evenimentul Zilei* Sorin Roşca Stănescu şi frații Patriciu au fost acuzați că datorau AVAS şase milioane de dolari, reprezentând un credit luat de la Bancorex de o firmă condusă de cei trei şi nereturnat. “*Întâmplător sau nu, în perioada în care firma Agrochim a accesat creditul, ziarul "Ziua", patronat atunci de Patriciu şi condus de Roşca Stănescu, derula o campanie de presă furibundă împotriva Bancorex şi a lui Temeşan*" (3 octombrie, “Încă un lot de "rechini" datornici la defuncta Bancorex”).

În *Ziua* din 4 octombrie, autorul articolului “Papagalii lui Ionescu”, cu scopul de a dezminți afirmațiile făcute cu o zi înainte în *Evenimentul Zilei,* a prezentat documente care infirmau acționariatul lui Sorin Roşca Stănescu şi Patriciu la firma respectivă în momentul contractării

creditului. Mai mult, articolul face referire în subsidiar la faptul că unul dintre autorii articolului acuzator din *Evenimentul Zilei* a fost condamnat in 1997 pentru tâlharie. Aceleaşi dezmințiri sunt reluate de către *Ziua* în 7 decembrie în articolul "Un nou fâs marca Evenimentul Zilei".

Cu toate acestea, dovezi suplimentare cum că aceştia ar fi încă acționari la firma care a contractat creditul sunt prezentate de către *Evenimentul Zilei* în 5 octombrie, în articolul "Documente grăitoare în cazul Roşca Stănescu".

Ziua revine în 17 noiembrie cu informații incriminatoare pentru *Evenimentul Zilei*. În articolul "Răsplata pentru Ringier - Evenimentul Zilei", cititorii au aflat că publicația ar fi primit sediu într-un imobil deținut de către unul dintre apropiații lui Victor Hrebenciuc drept recompensă pentru campania împotriva lui Adrian Năstase din paginile ziarului. Informații despre proprietarii Ringier şi scandalurile asociate cu numele si grupul media al lui Michael Ringier, scăderea relativă a vânzărilor Evenimentului Zilei sau rememorarea conflictului dintre ziariştii de la Evenimentul Zilei şi patronul Ringier (acuzat de ingerințe în actul jurnalistic), urmat de transferul acestora la altă publicație şi a episodului de discreditare a Monicăi Macovei sunt făcute publice în articolele ulterioare din *Ziua* (10 noiembrie, "Fuga de Ringier"; 11 noiembrie, "Minciuni şi şantaj la Evenimentul Zilei şi Blick"; 21 noiembrie, "Neamurile lui Ringier", 8 decembrie, "Mafia de sub nasul Evenimentului Zilei"). *"Patronul Evenimentului Zilei a fost implicat şi în patria sa de origine, Elveția, în şantaje de presă finalizate cu distrugerea vieților şi carierelor unor oameni"*. (...) "*De la şantaj şi mituire pâna la determinarea unor grupuri întregi de jurnalişti din cadrul ziarelor pe care le patronează în România să plece către alte trusturi de presă. De la publicitatea primită de "Evenimentul zilei" de la firmele statului până la publicarea, în acelaşi cotidian, a unui articol, total neprofesionist, despre o aşa-zisă "bețiveală" a ministrului Justiției, Monica Macovei"* (*Ziua*, 11 noiembrie, "Minciuni şi santaj la Evenimentul zilei şi Blick).

În decembrie, patru articole din *Evenimentul Zilei* referitoare la relațiile şi afacerile lui Sorin Roşca Stănescu au fost publicate în patru zile consecutive. Primele două materiale au relatat despre afacerile pe care generalul Marius Opran[10] şi Sorin Roşca Stănescu le-ar desfăşura în parteneriat în sectorul media. Conform cotidianului *Evenimentul Zilei*, Opran a beneficiat de un interviu "*comandat"* în *Ziua* prin intermediul căruia a negat informațiile publicate de *Evenimentul Zilei* cu privire la traficul de arme în care acesta ar fi implicat. Acuzația de şantaj adusă de Ioan Niculae, acționar la "*Curentul*", lui Sorin Roşca Stănescu şi Sorin Ovidiu Vântu a fost făcută publică în următoarele două zile. Conform spuselor lui Niculae, acesta a semnat mai multe contracte de publicitate cu *Ziua* şi *Gardianul* pentru a evita publicarea unor articole nefavorabile la adresa lui (5 decembrie, "Generalul Opran, "albit" în spălătoria lui Roşca Stănescu"; 6 decembrie, "Marius Opran- Roşca Stănescu, legături bolnăvicioase"; 7 decembrie, "Sorin Roşca Stănescu, acuzat de şantaj"; 8 decembrie, "Psssr... E despre Roşca şi Vântu!").

Alte informații referitoare la **proprietatea media**:
Cotidienele monitorizate au mai relatat despre piața media care a crescut cu 25% în 2005. Deşi, au fost lansate numeroase ziare, presa scrisă a pierdut teren în favoarea televiziunii, iar nivelul investițiilor în publicitate a crescut cu 10%.
Conform ziarului *Cotidianul "piața romanească de media este dominată de companii de talie medie spre mică la nivel international, enumerând CME, Ringier, Hearst sau SBS*" (20 octombrie 2006, "Presa română, colonizată de peştii mici şi mijlocii"). Au fost prezentate informații referitoare la investițiile, dar şi la problemele interne iscate în interiorul acestor grupuri.

Deşi foarte bogați, patronii marilor televiziuni şi radiouri au cumulat datorii de peste 200 miliarde lei vechi către artiştii care apar la radio şi TV (sumele reprezintă drepturile de autor ale acestora). Datornicii recurg la strategii precum: *"desființează firma şi astfel încearcă să-şi piardă urma, întocmesc promisiuni pe care nu le onorează şi, în final, apelează la amici, recte personaje din*

[10] fost secretar de stat în Ministerul Administrației şi consilier personal al Preşedintelui României

Comisia de Cultură a Parlamentului" (*Evenimentul Zilei*, 3 octombrie, "Rău-platnicii din audiovizual").

În *Adevărul* (14 decembrie) a apărut zvonul că Voiculescu ar fi dorit să achiziționeze *Evenimentul Zilei* cu scopul de a-l închide pentru a consolida poziția cotidianului *Jurnalul Național*.

Grupul media nou-format, Realitatea Media-Cațavencu, a fost prezent în contextul investițiilor lui Sorin Ovidiu Vântu, al achiziționării a încă patru publicații pe lângă cele 10 existente, al presupuselor negocieri pentru preluarea postului MTV sau al managementului nou-achiziționat (Aurelian Amurăriței, Dragoş Stanca etc.).

Publicul a mai luat cunoştinţă de faptul că primarul Braşovului, George Scripcaru, "*la scurtă vreme după dobândirea fotoliului, a devenit, prin interpuşi, şi "patron" peste un ziar şi două televiziuni locale*" (*Gândul*, 22 noiembrie).

Au mai fost publicate informații despre Axel Springer, proprietarul publicațiilor editate prin Edipresse, despre faptul că grupul Ringier a negociat intrarea în acționariatul Kanal D şi despre investițiile operate pentru lansarea noului canal TV Good Life; despre proprietatea noilor canale TV lansate sau care urmează să fie lansate: *Kanal D* care aparține grupului media din Turcia Dogan Media, *Antena 2* a grupului Intact, *Cosmos TV* (deținută de familia senatorului PRM de Dâmbovița, Dan Claudiu Tănăsescu, prin Unicorn Production).

Scandinavian Broadcasting System, proprietar al Prima TV, Kiss FM si Magic FM, a achizitionat postul TV K-Lumea si l-a redenumit Kiss TV.

Consum media. (7% din totalul temelor identificate**)** Mare parte dintre aparițiile referitoare la consumul de media au fost identificate în articolele care au relatat despre noile investiții de pe piața media şi a transferurilor de resurse umane dintre marile grupuri media. Datele despre tiraj sau audiență au constituit informații suplimentare în acest context. Astfel, am aflat că migrația ziariştilor a avut efect asupra audiențelor/tirajului.

Am observat practica ziarelor de a informa despre calitatea de lider de audiență a unor emisiuni, de divertisment, îndeosebi, pe un anumit tronson orar. Emisiunea "*Dansez pentru tine*" de la ProTV a beneficiat preponderent de acest tip de relatare.

Au fost identificate, de asemenea, materiale care au abordat practica de măsurare a audiențelor programelor audiovizuale. În acest sens, editorialiştii au criticat deprinderea unor producători de a stabili formatul şi grila posturilor TV în funcție de audiențele înregistrate (de exemplu în *Ziua*, la rubrica Media Culpa, 18 noiembrie) sau în *Cotidianul* din 26 octombrie: "*haznaua fără fund a audienței, acel loc mirific al audiovizualului în care nu e loc nici pentru decență, nici pentru dialog onest, ci doar o dulce-acrişoară mireasmă populistă făcătoare de rating la kilogram"*.

Licitația care va desemna noul măsurator al audiențelor TV şi la care au participat trei companii din străinătate a fost anunțată în *Evenimentul Zilei* şi *Gândul* (noiembrie).

Preferințele publicului. Intensificarea consumului media online a fost corelată, în unele cazuri, cu date despre practicile de zi cu zi ale consumatorilor: *"5,7 milioane de români citesc, în fiecare zi, cel puțin un ziar cu acoperire națională în varianta tipărită",* conform unui studiu SNA[11] lansat în octombrie 2006 (*Cotidianul*, 19 octombrie). Pe baza rezultatelor, *Gândul* a scris despre preferințele românilor pentru emisiunile care mizează pe latura emoțională a divertismentului (27 noiembrie). În decembrie, *Adevărul* şi *Evenimentul Zilei* au relatat despre obiceiurile şi tendințele de consum ale românilor. Au fost citate rezultatele unor sondaje de opinie conduse în cadrul unui

[11] Studiul Național de Audiență

studiu paneuropean comandat de UPC pentru a afla natura produselor mediatice preferate de români.

Cît despre mediul rural, jurnaliştii au aflat că ţăranii din România au acces predominant la radio şi TV în detrimentul presei scrise: "*trei sferturi din populaţia rurală se uită în fiecare zi la TV, 60% ascultă radio şi un ţăran din patru citeşte ziarul*" (*Cotidianul*, 4 octombrie, "Moromete nu mai citeşte ziarul, dar a descoperit talk-show-ul"). A fost publicat topul celor mai preferate emisiuni radio şi TV în mediul rural, după audienţe.

Reglementarea audiovizualului (**4%** din totalul temelor identificate). Tema a fost prezentă în contextul relatărilor despre activitatea CNA – lansarea frecvenţelor radio, recomandări, sancţiuni, somaţii sau poziţii luate (comunicat de presă în care CNA a acuzat Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă de abuz[12]); despre dreptul CNA-ului de a interzice/sancţiona reclamele care mint în legătură cu conţinutul produsului pe care îl promovează; CNA s-a sesizat în legătură cu difuzarea programului MGM in Romania care transmite exclusiv filme americane, deşi legea îl obligă să difuzeze 51% opere europene).

Tot în această perioadă, în Parlament, s-a discutat un proiect de lege referitor la funcţionarea SRTV (management şi producţie), iar, în contextul aderării României la Uniunea Europeană, presa scrisă a abordat subiectul reglementării audiovizualului românesc în concordanţă cu standardele europene (decembrie 2006 - *Adevărul*, "Europa ne face programul tv"; *Cotidianul*, "Si televiziunile se integreaza"; "Televiziune cu noi reguli"; *România liberă*, "CNA cere ca jumătate dintre filmele de la TV să fie europene"). În ceea ce priveşte reglementarea publicităţii în audiovizual, modificarea actualelor reglementări va trebui să ţină cont de directiva Televiziune fără Frontiere (*Gândul*, decembrie).

Totuşi, 50% din ponderea acestei arii tematice (41 apariţii) se referă la situaţia de incapacitate de funcţionare a CNA datorită insuficienţei de cvorum experimentată de Consiliu[13]: ***"****Consiliul National al Audiovizualului se află, în prezent, în imposibilitatea de a-şi îndeplini atribuţiile, după expirarea mandatelor mai multor membri ai forului de reglementare în audiovizual".* (*Evenimentul Zilei*, 6 octombrie).

În aceste circumstanţe, cotidienele monitorizate (mai puţin *România liberă*) au urmărit îndeaproape dezbaterile referitoare la numirea membrilor CNA şi amânarea votului în această privinţă. Au relatat despre incapacitatea CNA de a controla gradul de violenţă conţinută sau sugerată de producţiile româneşti ca urmare a acestei situaţii - *"expresii licenţioase, instigări la rasism, depăşiri ale spaţiului legal de publicitate, concursuri interactive la limita legii, toate se desfăşoară liniştite până când Parlamentul îi va vota pe noii membri ai CNA, care vor completa locurile lăsate goale după ce au expirat şase mandate"* (*Evenimentul Zilei*, 26 octombrie, *"Dezmăţ pe televiziuni în lipsa CNA"*), despre scrisoarea preşedintelui CNA Ralu Filip către premier în care a ameninţat cu demisia şi, în sfârşit, despre aprobarea şi validarea celor şase membri la sfârşitul lui decembrie 2006.

[12] Vezi episodul Nicolae Păun la secţiunea "ingerinţe politice".

[13] Din cauza "jocurilor politice" şi a faptului că termenul mandatelor expirate în iunie şi prelungite de parlament până la 1 octombrie (decizie contestată în instanţa de preşedintele CNA Ralu Filip) a trecut, Consiliul a rămas în doar cinci membri. Or, potrivit Legii Audiovizualului, pentru a funcţiona, CNA trebuie să se întrunească în cel puţin opt membri. La momentul respectiv, în Consiliu erau vacante şase locuri (unul din partea Preşedinţiei, unul din partea Guvernului, două din Senat şi două din Camera Deputaţilor), dar cu opt candidaţi în aşteptare. Cum partidele nu au ajuns la o înţelegere, s-a avansat chiar ideea creşterii numărului de membri la 13 (faţă de 11 în prezent). Ralu Filip, preşedintele CNA, a respins varianta cu 13 membri considerând că adoptarea acestei variante creează un precedent periculos, pentru că nu ar urmări decât interesul politic (preluat din *Evenimentul Zilei*, 6 octombrie, "CNA a intrat în incapacitate de lucru").

New Media (**2%** din totalul temelor identificate). Cotidienele au relatat despre faptul că, în majoritatea cazurilor, publicațiile sunt secondate de ediţiile online care înregistrează audienţe din ce în ce mai mari, mai ales în mediul urban. De aici, şi fenomenul forumurilor online în care publicul îşi postează opiniile şi al publicaţiilor care le preiau în paginile lor. Astfel, în această perioadă, ziariştii au avut în vedere popularitatea crescândă a internetului, mai ales, creşterile spectaculoase din Romania ale internetului ca mediu de comunicare a publicităţii: "*dezvoltarea internetului se reflectă şi în creşterile încasărilor de publicitate"* (*Evenimentul Zilei*, 9 octombrie, "Publicitatea online ameninţă mediile tradiţionale") şi faptul că website-urile media sunt primele în ceea ce priveşte audienţa online.

Nivelul scăzut de lectură a ziarelor în format tipărit a fost pus şi pe seama preferinţelor publicului pentru ediţiile online ale publicaţiilor. Acestea din urmă sunt în primul rând gratuite şi în al doilea rând permit accesul rapid. Studiile BRAT au arătat că presa scrisă pierde din ce in ce mai mult teren în faţa internetului. Analiştii au pus "*uşoara scădere a tirajelor pe seama creşterii altor medii, şi în special a Internetului*" (...), pe "*îmbătrânirea cititorilor"* şi *„dirijarea tinerilor spre alte medii de informare, precum webul sau telefonul mobil dintr-o comoditate de a primi doar ce-i intereseaza"* (*Cotidianul*, 6 octombrie, "Nici măcar moartea nu mai citeşte ziarul").

Reducerea discriminărilor online a constituit obiectul unor dezbateri iniţiate de câteva organizaţii de media cu editori online şi companiile de internet din Romania în încercarea de a autoreglementa spaţiul online în această direcţie. Ziariştii au mai relatat despre existenţa blogurilor şi jurnalismul online.

Alte teme:
Presa scrisă nu a scăpat din vedere **noile apariţii pe piaţa media** sau relansările unor publicaţii sau posturi radio/TV. Preponderent, acestea au fost anunţate în cadrul unor note scurte. În octombrie-decembrie, am identificat 54 de apariţii ale acestei teme. A fost mediatizată relansarea publicaţiilor *Cronica Română* şi *Gândul* (ca şi noutate, pagina de media intitulată "*Planeta Media*").

Competiţie media (33 apariţii). Informaţiile se referă îndeosebi la competiţia dintre producţiile TV de divertisment, dintre televiziunea publică şi cele private, dar şi dintre publicaţiile specializate sau agenţiile de presă. Lupta posturilor TV pentru audienţă rămâne în atenţia ziariştilor din presa scrisă.

Informaţiile de **marketing media** (23 apariţii) fac parte din ansamblul de date legate de competiţia din piaţa media românească. Au fost prezentate strategiile de marketing ale unor posturi radio/TV sau publicaţii (cu scopul de a atrage segmente delimitate din populaţie, de exemplu) sau cele adoptate de grupurile de media în ansamblul lor pentru a se menţine pe piaţa media (prevalează informaţiile despre grupurile nou-formate în 2006 de către Sorin Ovidiu Vântu şi Dinu Patriciu) ori modul în care acestea pot fi implementate în practica jurnalistică.

Publicitate. Expuneri referitoare la firmele care administrează spaţiul publicitar al instituţiilor sau grupurilor media.

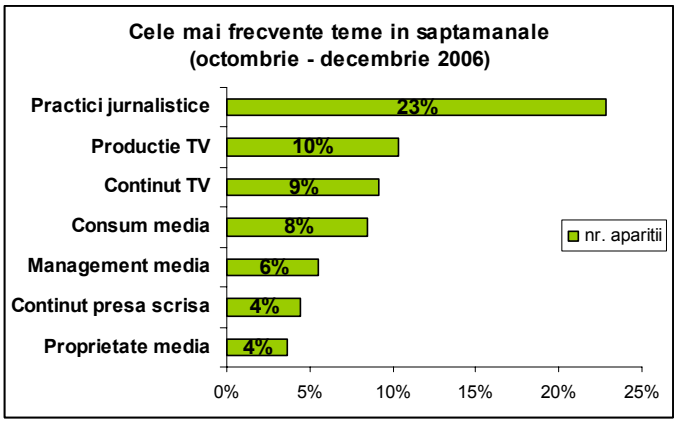
Deconspirarea jurnaliştilor. Faţă de luna august cînd acest subiect a fost amplu mediatizat, în perioada octombrie-decembrie, cotidienele au concentrat această temă în jurul ziaristului Cornel Ivanciuc de la săptămânalul *Academia Caţavencu*. Chemat la audieri la CNSAS, acesta a mărturisit că a fost informator plătit al Securităţii şi şi-a povestit experienţa într-un interviu în *Cotidianul*[14].

[14] Ivanciuc a părăsit apoi *Academia Caţavencu* pentru a fi angajat imediat la *Ziua*.

~~B.~~1.4.2. Media despre media în *săptămânalele* monitorizate - tematica lunilor octombrie - decembrie 2006 (vezi Anexa 2 – pentru tabel date).

Formatted: Bullets and Numbering

Grafic 3

Practici jurnalistice. Evenimentele din piața media din România referitoare la investițiile şi transferurile de resurse umane între principalele grupuri media au constituit un subiect de interes minor pentru săptămânalele monitorizate. În schimb, acestea s-au concentrat pe relatarea despre practicile jurnalistice observate în presa românească, similar cu conținutul media identificat în perioada august-septembrie. Critica a predominat (85%).

Cele două săptămânale (îndeosebi *Dilema Veche*) au criticat modul televiziunilor de a promova diverse emisiuni şi producții TV, moderatorii talk-show-urilor, lipsa de profesionalism a producătorilor, jurnaliştii care încearcă cu disperare să obțină avantajele celebrității, prezentând pseudoinformații la ştiri sau în articolele din presa scrisă, practica mass media de a asocia minoritatea rromilor preponderent cu fapte negative, febrilitatea exagerată cu care afirmațiile lui Băsescu au fost interpretate şi preluate ca „breaking-news".

Editorialiştii au mai criticat revistele specializate pentru un public feminin pentru că obişnuiesc să promoveze femeia într-un mod superficial, faptul că televiziunile comerciale folosesc din plin strategia de a prezenta produse din vechiul regim comunism, "*formatorii de opinie şi patronii de televiziuni proveniți din "elita" regimului" (Dilema Veche,* octombrie), comentariile lipsite de profesionalism ale jurnaliştilor din sport.

Ziariştii au reclamat diletantismul din presa românească referitor la analiza integrării europene, şi au criticat relatările despre aderarea României la Uniunea Europeană: "*ceea ce defineşte reflectarea problematicii europene în spațiul mediatic autohton este deficitul de luciditate şi informare intelectuală; oscilând între relatarea de tip tabloid şi recursul la retorica triumfalistă, cotidienele par să fie dominate de intenția de a reduce fenomenul de integrare la parametrii familiari politicienilor noştri" (Revista 22*, noiembrie). *"Isterii periodice şi superficiale*" caracterizează conținutul relatărilor în opinia jurnaliştilor de la aceeaşi revistă, iar a prevesti dezastrele post-aderare a devenit tendință în presa românească: *"ani de zile a fost la modă să visezi frumos. Vine Europa şi ne face curățenie, ne construieşte autostrăzi şi ne spală pe mîini. Moda s-a inversat brusc şi dramatic. Acum eşti pe val dacă te vaiți"* (*Dilema Veche*, octombrie).

Comentariile critice s-au mai îndreptat către *"verva de prost-gust a unor ziarişti"*, jurnaliştii cacealmişti, către deconspirări şi relatarea prea superficială a cazului de şantaj de la Cluj, delațiunile din ziare (articole anonime, comentarii în paginile de internet ale ziarelor), deontologie, practici şi interese jurnalistice care nu au nimic de a face cu dreptul cititorilor la o informare corectă, întreruperea emisiunii *Altfel* de la *Realitatea TV* pentru transmiterea în direct a aterizării avionului "*galacticilor*" (jucătorii echipei de fotbal Real Madrid), televiziunea demonstrând astfel "*felul grobian de a face bani, rating şi false priorități" (Dilema Veche,* octombrie), "*atacurile murdare*" la adresa Monicăi Macovei, relatările şi interpretările presei referitor la schimbarile climatice.

De asemenea, ziariştii au apreciat critic starea jalnică a presei autohtone în care jurnaliştii au fost subordonați intereselor de tiraj sau audiență, sunt şantajişti sau cultivă gusturile publicului prin hrănirea cu mizerie umana, violență şi pseudoştiri.

În ceea ce priveşte episodul revoltei din Ferentari (deconectarea de la electricitate a locuitorilor din zonă), ziariştii au fost criticați pentru reacția față de subiect: *"s-au consacrat ediții speciale sentimentului de ghetou şi rupturii interetnice, Ferentarii au fost comparați cu suburbiile Parisului, romii cu metecii" (Revista 22,* noiembrie*).*

În *Revista 22*, critica practicilor jurnalistice a fost identificată preponderent în subsidiarul unor articole al căror subiect principal a fost altul decât media.

Producție TV. S-a relatat critic despre majoritatea producțiilor TV, fie că a fost vorba de moderatorii talk-show-urilor sau de formatul acestora, de idei sau practici, ştiri prost elaborate, despre oamenii de la TVR Cultural reciclați din televiziunea vechiului regim sau lipsa de profesionalism a producătorilor.
Au fost reclamați prezentatorii de la radio sau jurnalistii care preiau din conținutul articolelor informații fără a cita sursa (*Dilema Veche*, noiembrie).

Dilema Veche a mai scos în evidență faptul că dezbaterile despre aderarea la Uniunea Europeană organizate de televiziuni nu ajung la public deoarece acesta fie nu are acces (la sate), fie este interesat de divertisment (la oraş).

Critică conținut TV. Autoarea unui articol din *Dilema Veche* a dezaprobat conținutul desenelor animate pe care a avut ocazia să le urmărească la unele canale de televiziune specializate: *"precaritatea mizei epice, nimicul evenimențial, aşadar, stă alături de vulgarități de limbaj şi de comportament"*. Violența şi senzaționalul promovate la "Ştirile de la ora 5" (ProTV) şi titlurile tabloidelor au fost criticate pentru lipsa de substanță.
Iar în perioada sărbătorilor de iarnă intoxicația de reclame şi filme cu şi despre Moş Crăciun a atras atenția unui jurnalist de la *Dilema Veche*.

Proprietate media. Aşa cum menționam mai sus, subiectele referitoare la proprietate media au avut o vizibilitate mică în săptămânalele monitorizate în comparație cu cotidienele. Unul dintre editorialele *Dilema Veche* ("Cine se ascunde în "nişele" TV", octombrie) a abordat tema investițiilor în producțiile de nişă a "t*elepatronilor*" Silviu Prigoană, Sorin Ovidiu Vântu şi Adrian Sârbu. Altele s-au referit la prea "i*deologizata*" Antena 3 ce se străduie să facă pe plac patronului Voiculescu sau despre *"şantajele practicate in public de ziarele oligarhilor si de personaje precum Dan Voiculescu"* în contextul aderării şi al activității Monicăi Macovei (*Revista 22*, octombrie).

Lucian Mândruță a vorbit în rubrica sa din *Dilema Veche* despre experiența personală în *ProTV* în contextul relației sale cu managerul şi patronul Adrian Sîrbu. Ingerințele patronilor în politica editorială a fost abordată în contextul cazului jurnaliştilor de la Cluj, arestați pentru şantaj: "*ani de zile, "felicşii", ca şi "guzganii" din presă n-au făcut altceva decât să execute la comandă, să declanşeze campanii de presă în funcție de interesele lor politice sau economice"* (*Revista 22*, noiembrie).

Consum media. Informaţiile referitoare la consumul media s-au concentrat fie pe relaţia dintre calitatea mesajelor media şi receptorul lor, fie pe preferinţele consumatorilor români, aşa cum reies ele din mai multe studii lansate în ultima vreme. Conceptul de "*dezastru"* este mediatizat îndelung la ştirile din România, *"la cele mai multe ştiri"*, pentru că, în opinia autorului, aduce audienţă, deci consumatori în faţa televizorului: *"dezastrul nostru ştie să se sincronizeze cu consumul TV*" (*Dilema Veche*, octombrie, "Dezastrul, un mare compatriot"). Andrei Pleşu şi-a republicat un articol scris în 1995 în *Dilema,* prin intermediul căruia a reiterat tema manipulării prin mass media zilelor noastre. În opinia editorialistului, în perioada post comunistă, odată cu proliferarea "*epidemică*" a canalelor de informare în masă, "*deosebirea dintre informaţie, zvon, bârfă, minciună strategică sau partizană, calomnie, băşcălie iresponsabilă, intoxicare şi scandal a devenit insesizabilă. Încet-încet, a trebuit să descoperim că noua explozie informaţională poate manipula opinia publică la fel de eficient cum o făcea, înainte, absenţa sau dozajul interesat al informaţie".* Ca urmare a excesului de informaţie negativă (de cele mai multe ori) promovată prin intermediul ştirilor, în cele din urmă, se petrece *"demisia opiniei publice de la răspunderile ei minime". "Informaţia funcţionează demobilizator. Reactivitatea publică e diminuată, angajarea virtuală faţă de imagine subminează nevoia de a interveni actualmente în real. Insul informat devine spectator care se implică tot mai rar, un contemplativ flasc, locuit de o sumedenie de „date" pe care nu le mai digeră" (Dilema Veche*, noiembrie,"Dreptul de a fi informat"). Orientarea telespectatorilor către posturile specializate a fost abordată în editorialul "Cine se ascunde în "nişele" TV" (*Dilema Veche*, octombrie).

Una dintre concluziile editorialului "Ce ştim că nu ştim despre UE" (*Dilema Veche*, octombrie) este că dezbaterile despre Uniunea Europeană au acces limitat la public pentru că difuzarea presei este limitată în zonele rurale, iar în cele urbane, publicul preferă divertismentul discuţiilor pe această temă.

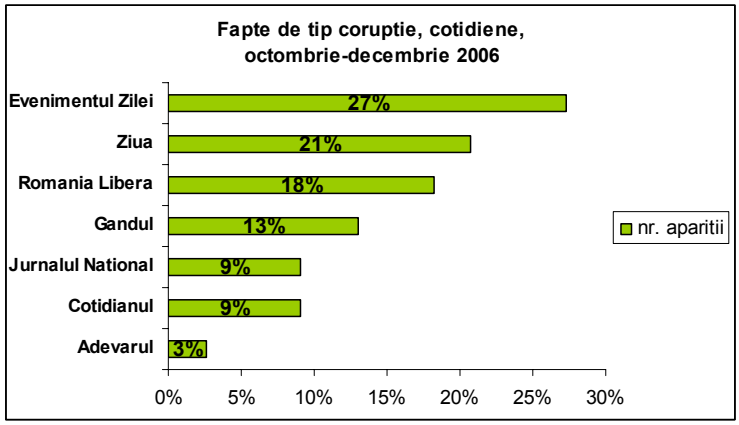
În fiecare ediţie, *Dilema Veche* obişnuieşte *să* publice un colaj de editoriale menite a susţine tema săptămânii. În ultima săptămână din noiembrie, tema a fost consumul media, iar titlul a fost unul sugestiv "Fascinaţia rating-ului". În "Sevraj" (*Dilema Veche*, noiembrie), autorul a examinat alegerile publicului în ceea ce priveşte accesarea anumitor medii şi informaţii. O analiză a deosebirii "*între consumatorii de literă scrisă şi cei de media audiovizuală"*, a eficacităţii mesajului de a ajunge la public, despre rating şi retorica discursului public şi a diferenţelor de receptivitate a mesajelor a constituit subiectul articolului "Mesajul media si cenzura ratingului". Pornind de la clasamentul anual al celor mai vizionate emisiuni TV, autorul editorialului "Ofsaid trist şi amuzant, cu morţi şi răniţi" a dezbătut măsurarea audienţelor şi a criticat concluziile trase şi măsurile luate, în general, pe baza rezultatelor. Şi-a susţinut argumentarea prin faptul că metoda măsurării audienţei nu poate determina preferinţele românilor, aşa cum realizatorilor de programe sau editorilor de ştiri le place să susţină (*"televizorul meu poate să se afle pe un anumit canal, dar eu să fiu la baie, în bucătărie, ori să vorbesc la telefon. Mai mult, a urmări un program nu înseamnă neapărat că-mi şi place"*). După părerea sa, conceptul de "*nevoie indusă"* justifică mai degrabă motivul audienţelor înregistrate astăzi. Câteva întrebări puse în metrou sau pe stradă în legătură cu consumul TV sau cel de presă scrisă şi răspunsurile primite au alcătuit subiectul articolului "Libertatea de cinci bani".

Publicul site-urilor de ştiri, câteva consideraţii asupra preferinţelor consumatorului de tabloid, dar şi faptul că libertatea presei s-a transformat în libertatea de a difuza din ce în ce mai multe ştiri cu caracter senzaţional care, în opinia autorului, satisfac obiceiurile de consum mediatic ale românilor, au completat tema promovată în ediţia menţionată mai sus.

În *Revista 22*, dreptul la informare corectă a consumatorului de media a fost tratată în contextul rolului jurnalismului şi a influenţei domeniului relaţiilor publice (octombrie, "Conflicte morale in triunghiul PR-presa-public"). În subsidiarul unui articol care a prezentat o imagine sumbră a jurnalismului românesc corupt, autorul şi-a exprimat nedumerirea referitor la nemeritata încredere acordată presei din partea publicului (conform sondajelor de opinie privind încrederea în instituţii).

1.4.3. Fapte de tip corupție în presă – frecvența temei în lunile octombrie – decembrie 2006

Grafic 3

La sfârşitul lui octombrie, şase dintre angajații grupului Gazeta din Cluj au fost reținuți pentru acuzația de şantaj; printre aceştia, directorul general Liviu Man, directorul executiv Aurel Mureşan, şeful Departamentului de investigații Ioan Oțel, şeful Biroului de protecție internă Adrian Avarvarei. „*Ei ar fi constituit un grup criminal organizat în vederea obținerii de foloase materiale. Concret, cei şase jurnalişti şi editori sunt acuzați că santajau diferite personalitati pentru obtinerea de bani sub forma unor contracte de publicitate; o mare parte din sumele obtinute erau folosite in interesul propriu" (Evenimentul Zilei*, 31 octombrie 2006).

Datele principale ale cazului au fost urmărite îndeaproape de publicațiile naționale monitorizate. S-a relatat de fiecare dată când un martor a fost intervievat sau un nou denunțător a apărut, când procurorii au pus sechestru pe bunurile jurnaliştilor arestați sau când aceştia din urmă au făcut recurs etc.[15]

Reacții. Demisia lui Cristian Tudor Popescu a venit în contextul acestui eveniment, "*precum şi al refuzului organizațiilor profesionale de a institui un sistem de legitimare a jurnaliştilor, care să excludă impostorii şi infractorii". "(...) Rețelele de presă murdară, locale şi centrale, se împart în două categorii: puținele care au fost descoperite şi multele care îşi văd în continuare de treabă"* a declarat acesta (Cotidianul, noiembrie, "CTP părăseşte şefia Clubului Român de Presă"). Mai mult, Clubul Român de Presă şi alte organizații de media s-au întâlnit pentru a pune bazele unui Consiliu de Media (*"de decizie morală"*) care să sancționeze prin *"blam public"* astfel de situații care țin de problemele interne ale organizării şi funcționării media.

Tema corupției a fost prezentă şi prin intermediul discursului preşedintelui Partidului Conservator, Dan Voiculescu: "*mă refer la faptul că în presa din România sunt foarte multe tentative de şantaj, sunt foarte multe ziare care sunt partizane politic ale unor anumite grupări, ale unor anumite orientări*". (*Evenimentul Zilei*, 21 octombrie). Ca rezultat al celor declarate de Voiculescu, autorul

[15] Mai multe detalii sunt disponibile în capitolul doi al studiului.

unui editorial din *Evenimentul Zilei* a admis că *"şantajul, comanda politică, şpaga, publicitatea la comandă sau de frică, prezumția de vinovăție sunt practici murdare care sălăşluiesc încă prin presă"*, dar a criticat emițătorul mesajului, el insuşi suspectat de ingerințe în actul jurnalistic în acest sens (octombrie 2006).

Presa a mai relatat despre concedierea lui Ovidiu Zara de către conducerea ziarului *Curentul*. "Surse din media" ar fi declarat că Ovidiu Zara a luat "şpagă" de la Vântu, care s-a autodenunțat în acest sens. Ziarul *Argeşul* a inițiat o campanie împotriva şantajului în presă, *Evenimentul Zilei* a fost acuzat de *Ziua* că a şantajat pentru a obține un nou sediu, iar Ioan Niculae, acționar la *Curentul*, i-a acuzat pe Sorin Roşca Stănescu şi Sorin Ovidiu Vântu de şantaj (pentru a evita publicarea articolelor nefavorabile la adresa lui, Niculae ar fi semnat mai multe contracte de publicitate cu *Ziua* şi *Gardianul*). Din *Cotidianul* am mai aflat că, în timpul fostei guvernări, câțiva ziarişti din Botoşani au primit locuințe de la ANL pe motiv ca ar fi avut o situație familială deosebită.

Subiectele referitoare la faptele de tip corupție din presa românească au fost prezente în *Dilema Veche* şi *Revista 22* cu 4, respectiv 2 apariții .
Săptămânalele au avut în vedere publicitatea mascată şi şantajele practicate de unii gazetari pentru a obtine publicitate, serviciile comerciale prestate de redactorii-şefi şi publicațiile care au devenit „firme de şantaj cu public" (*Dilema Veche*, noiembrie).

Alte trei apariții s-au referit la şantajul practicat în presă în contextul arestării jurnaliştilor de la Cluj.

Anexa 1

Ponderea ariilor tematice relevante pentru responsabilizarea şi dezvoltarea mass media:	**Nr. apariţii**	**Procent din numărul total de apariţii teme**
Practici jurnalistice (critică - 146 apariţii)	288	15%
Conţinut editorial (critică – 165 apariţii)	275	14%
Libertatea presei	264	14%
Management media	166	9%
Proprietate media	163	8%
Procesul de producţie media (critică – 40 apariţii)	146	8%
Consum media	142	7%
Reglementarea audiovizualului	82	4%
New Media	45	2%
Total apariţii teme în cotidiene	**1944**	

Frecvenţa temelor relevante (cotidiene - octombrie-decembrie 2006)	**Nr. apariţii**	**Procente**
conţinut TV	225	12%
practici jurnalistice	170	9%
consum media	142	7%
producţie TV	127	7%
proprietate media	120	6%
management media	118	6%
fapte de tip corupţie în presă	77	4%
Transfer	76	4%
jurnalişti agresaţi	67	3%
apariţii pe piaţa media	49	3%
New Media	44	2%
investiţii media	43	2%
ingerinţe ale patronatului	42	2%
funcţionarea CNA	41	2%
Conţinut presă scrisă	40	2%
Demisii	38	2%
organizaţii media	38	2%
competiţie media	33	2%
ingerinţe politice	33	2%
libertatea presei	32	2%
jurnalişti arestaţi	31	2%
reglementarea audiovizualului	26	1%
marketing media	23	1%
jurnalişti răpiţi	22	1%
jurnalişti anchetaţi	20	1%
jurnalişti hărţuiţi	17	1%
încălcări deontologice	16	1%
deconspirarea jurnaliştilor	15	1%
Publicitate	15	1%
Autoreglementare media	14	1%

CNA activitate	14	1%
premiu jurnalişti	13	1%
rolul presei	13	1%
conflict de muncă	12	1%
difuzarea presei	12	1%
Deontologie	11	1%
preferinţele politice ale jurnaliştilor	11	1%
producţie presă scrisă	11	1%
Altele	93	5%
	1944	

Anexa 2

Teme - săptămânale, octombrie-decembrie 2006	**Nr. apariţii**	**Procent**
Practici jurnalistice	62	23%
Producţie TV	28	10%
Conţinut TV	25	9%
Consum media	23	8%
Management media	15	6%
Conţinut presă scrisă	12	4%
Proprietate media	10	4%
Influenţa mass-media	8	3%
Libertatea presei	8	3%
Deontologie	7	3%
Încălcări deontologice	7	3%
Ingerinţe ale patronatului	7	3%
Producţie presă scrisă	7	3%
Fapte de tip corupţie în presă	6	2%
Marketing media	6	2%
New Media	6	2%
Rolul presei	5	2%
Deconspirarea jurnaliştilor	3	1%
Difuzarea presei	3	1%
Reglementarea audiovizuală	3	1%
Autoreglementarea media	2	1%
Competiţie media	2	1%
Ingerinţe politice	2	1%
Jurnalişti arestaţi	2	1%
Media tradiţionale vs New Media	2	1%
Organizaţii de media	2	1%
Venituri din publicitate	2	1%
Altele	7	3%
Total apariţii teme în săptămânale	**272**	

Capitolul 2

Media despre cazuri de corupție în presă

Studii de caz

Există un consens general în dezbaterile publice din România asupra tezei că presa exercită un rol public. Deşi industrie privată în cea mai mare parte a sa, mass media influeanțează agenda publică şi cenzurează celelalte puteri ale statului, putând să influențeze astfel direct viața cetățenilor. Fiind o industrie privată cu rol public, presa se află într-o dilemă în ceea ce priveşte modul în care poate asigura un comportament corect pentru persoanele care practică jurnalismul. Această dilemă s-a regăsit dramatic în perioada monitorizată în acest raport, prin deja celebrul caz „Gazeta", în care 10 persoane active în industria media sunt anchetate sub acuzația de şantaj şi asociere la un grup infracțional. Discuția asupra acestui caz ocupă mare parte din prezentul raport.

Breasla jurnaliştilor din România s-a manifestat în mod tradițional ostil față de orice încercare de reglementare a profesiei de către stat. Suspiciunea jurnaliştilor – că o astfel de reglementare ar fi menită să limitreze libertățile editoriale - a fost legitimă. Diversele proiecte de legi care au fost vehiculate în Parlament în toți aceşti ani sufereau de prea mult intervenționism (criterii, legitimații, etc) şi prea puțină responsabilizare reală a jurnalistului. Nu este mai puțin adevărat că breasla a făcut progrese minore în auto-reglementare. Deşi de câțiva ani constatăm o bună tendință de a dezbate nevoia de autoreglementare, această nevoie rămâne în continuare neacoperită în fapte concrete şi mecanisme funcționale.

Propunem în acest raport o nouă abordare. Plecând de la ideea generală a acestui proiect – rolul de serviciu public al mass media – propunem să judecăm comportamentul jurnaliştilor şi să creăm standarde de auto-reglementare prin analogie cu restricțiile impuse deja oficialilor publici.

Dacă jurnalistul este o persoană ce joacă un evident rol public, atunci acest privilegiu ar trebui însoțit de constrângeri similare celor prevăzute pentru funcționari, magistrați sau politicieni. Două acte legislative definesc sfera corupției pentru oficialii publici: legea 78 / 2000 (cu modificările ulterioare) şi legea 161 / 2003 (cu modificările ulterioare). Cele mai importante fapte sunt:

1) Luarea şi darea de mită
2) Primirea de foloase necuvenite
3) Traficul de influență
4) Conflictul de interese
5) Incompatibilitățile

Dacă în cazul primelor trei, analogia poate fi uşor făcută cu domeniul presei (un jurnalist poate exercita traficul de influență într-un mod similar oricărui alt cetățean), în cazul conflictelor de interese şi al incompatibilităților este nevoie de dezbatere în cadrul breslei pentru a defini limitele şi statutul jurnaliştilor. Primii paşi au fost făcuți. Codul deontologic al jurnalistului elaborat de Convenția Organizațiilor Media are un capitol special referitor la „Abuzul de statut":

2.5.1. Folosirea statutului de jurnalist pentru a obține beneficii personale sau în favoarea unor terțte părți constituie o gravă încălcare a normelor etice şi este inacceptabilă.

2.5.2. Jurnalistul nu va accepta daruri în bani sau în natură sau orice alte avantaje care îi sunt oferite în considerarea statutului său profesional.

2.5.3. Jurnalistul va evita să se afle într-o situţtie de conflict de interese. Se recomandă separarea activităților editoriale ale jurnalistului de cele politice şi economice.

La rândul său, Codul Deontologic al Clubului Român de Presă acoperă parțial acest subiect:

ARTICOLUL 8
În exercitarea profesiei şi în relațiile pe care le întreține cu autoritățile publice sau cu diverse societăți comerciale, ziaristului îi sunt interzise înțelegeri care ar putea afecta impartialitatea sau independența sa.
Nu trebuie acceptate nici un fel de privilegii, tratamente speciale, cadouri sau favoruri care pot compromite integritatea ziaristului.

Recomandări:

- În contextul discuțiilor despre reunificarea celor două coduri deontologice, ar trebui analizată posbilitatea detalierii aspectelor referitoare la abuzul de funcție. De pildă, ar trebui elaborată o listă de incompatibilități între statul de jurnalist şi alte activități, aşa cum există în legea 161 / 2003 pentru toate categoriile de oficiali publici. Atenție: nu propunem o reglementare legală a acestui domeniu. Ne păstrăm scepticismul cu privire la intervenția statului în această problemă. Sugerăm doar ca propunerile de autoreglementare să iasă din sfera vagului şi să ofere instrumente de lucru adecvate unui eventual mecanism de implementare a codului/codurilor deontologice
- Aşa cum se poate vedea din analiza cazurilor apărute în presă în perioada monitorizată, nu există mecanisme de reacție solidară a breslei în cazuri care ridică serioase suspiciuni de corupție. Din păcate, breasla pare a saluta acțiunea procurorilor în cazul „Gazeta", deşi sentimentul că era ceva cunoscut şi acceptat tacit transpare în aproape toate editorialele dedicate subiectului. Putem trage concluzia că eşuând să sancționeze asemenea cazuri, breasla jurnaliştilor din România îşi recunoaşte eşecul practic de a se autoreglementa. Considerăm că acest eşec merită analizat.

Scandalul „GAZETA"

Contextul oficial

La sfîrşitul anului 2006, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism - Structura Centrală (DIICOT) a început urmărirea penală împotriva a zece persoane din strcutura de conducere a trustului local de presă "Gazeta", care cuprinde 10 publicații, cu circulație mai ales în vestul României.

Potrivit rechizitoriului[16] finalizat în 19 ianuarie 2007, cei anchetați sunt:

Liviu Man, Aurel Mureşan, Dorel Vidican, Ioan Oțel, Dan Pîrcălab, Aurelian Grama, Anca Cocuț, Adrian Avarvarei, Memoranda Onac, Milena Man. Toți sunt cercetați pentru infracțiunile de aderare la un grup infracțional organizat (art. 7 alin. 1 si 3 din Legea 39/2003) şi şantaj calificat în formă continuată (art. 194 alin. 1,2 Cod Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal).

Fondatorii trustului de presă, Liviu Man, Aurelian Grama şi Dan Pîrcălab au înființat în cursul anului 2002 publicațiile "Gazeta de Cluj", "Ziarul de Mureş" şi "Gazeta de Maramureş". Procurorii afirmă în rechizitoriu că parte din sumele necesare înființării publicațiilor au fost obținute prin şantaj. Potrivit rechizitoriului, cei trei *"şi-au dat seama că folosind puterea presei, există posibilitatea obținerii unor mari sume de bani, într-un timp scurt, cu eforturi şi riscuri minime, prin şantajarea unor persoane. O dată cu obținerea primelor câştiguri, aceştia au realizat*

[16] Rechizitoriul oficial întocmit de procurorii Daciana Deritei şi Mircea Hrudei din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism - Structura Centrală

că profiturile pot fi mult mai mari, dacă acționează în mod organizat, pe un teritoriu cât mai larg. Acționând în mod concertat, grupul a urmărit să-şi extindă activitatea în mai multe județe ale țării, pentru a avea acces la <<marea publicitate>>. Grupul, intitulat <<Trustul Gazeta>>, a convenit ca inculpatul Man Liviu Aurel să devină preşedintele trustului, Grama Aurelian director general şi Pârcălab Călin Dan director de dezvoltare".

Rechizitoriul aduce acuzații pe care le putem califica drept abuz de calitatea de jurnalist: (pg. 9 - 10): *"Din probele administrate rezultă că inculpații, învinuiții şi ceilalți membri ai grupului infracțional s-au folosit de calitatea lor de ziarişti, pentru a şantaja atât persoane publice cât şi private, utilizând informații de presă în mod tendențios, cu rea-credință, activitatea lor neavând drept scop o corectă informare a opiniei publice, încălcând astfel prevederile art. 10 alin. 1 şi 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, la care România este parte. Astfel, potrivit alin. 2 exercitarea dreptului la libertatea de exprimare comportă îndatoriri şi responsabilități, putând fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni, prevăzute de lege, (…) pentru protecția reputației sau drepturilor altora. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, s-a pronunțat în repetate rânduri, (de pildă în cauzele Nilsen şi Johnsen contra Norvegiei, Pedersen şi Badsgard contra Danemarcei, Krone Verlag Gesellschaft M.B.H. şi Gerhard Walter contra Austriei), stipulând că elementul determinant , pentru ca afirmațiile să se bucure de protecția art. 10, trebuie să fie buna credință a autorului afirmațiilor care afectează reputația părții vătămate. În mod constant CEDO aminteste ca din cauza datoriilor si raspunderilor legate de exercitarea libertatii de exprimare, protectia oferita de art. 10 al Conventiei ziaristilor este subordonata conditiei ca interesatii actioneaza cu buna credinta astfel incat sa ofere informatii exacte si demne de incredere cu respectarea deontologiei jurnalistice (Radio France impotriva Frantei nr. 53984/00)".*

În cazul "Gazeta", abuzul ar consta în strângerea de informații, trunchierea şi publicarea în afara limitelor deontologice, contactarea celor vizați de articole şi propunerea de a înceta dezvăluirile dacă vor fi încheiate contracte de publicitate. Procurorii menționează (pg. 11) că *"aceste contracte au avut rolul de a da o aparență de legalitate sumelor încasate de la părțile vătămate prin şantaj, în condițiile în care în cele mai multe dintre aceste contracte nu s-a stipulat nicio obligație concretă din partea publicațiilor sau chiar dacă au fost prevăzute, nu au fost respectate parțial sau deloc. În acest sens, exemplificăm cu contractele încheiate cu partea vătămată Pocol Costică, cu persoana vătămată Iulian Dascălu".* Rechizitoriul detaliază presupusele cazuri de şantaj exercitat de învinuiți asupra câtorva zeci de oameni de afaceri şi oficiali publici.

Presa despre scandalul „Gazeta"

Aşa cum era de aşteptat, publicațiile centrale monitorizate au acordat spații ample acestui subiect. În general, presa a urmărit atent şi a relatat pe larg toate etapele urmării penale, inclusiv deciziile de arestare, prelungire sau încetare a arestării. Detalii din rechizitoriu au apărut înainte ca acesta să fie făcut public. În general, articolele de informație s-au bazat pe detaliile oficiale ale punerii sub acuzare, pe declarațiile martorilor şi rareori a fost solicitată şi opinia celor învinuiți. În acest raport, ne vom concentra asupra articolelor de opinie, care au pus în discuție impactul acestui caz asupra mediului jurnalistic.

Clubul Român de Presă a reacționat cu un comunicat[17] prin care se desolidarizează ferm de jurnaliştii implicați în acest caz: *"Clubul Român de Presă consideră că percheziționile, audierile şi reținerile efectuate de autoritățile clujene la redacțiile ziarelor Bună ziua, Ardeal! şi Gazeta de Cluj nu constituie un atac la libertatea presei. Ziariştii implicați trebuie să răspunda multiplelor acuzații de şantaj, potrivit legii. Totodată, CRP atrage atenția asupra discreditării profesiei de gazetar pe care conducerea trustului Gazeta a înfăptuit-o prin angajarea pe post de jurnaliști a unor foşti politişti şi procurori implicați în scandaluri de corupție, sexuale şi de abuz în serviciu".* CRP se referă în finalul acestui comunicat la Adrian Avarvarei (fost angajat al UM 0215 – fostul serviciu de protecție internă al Poliției) şi la Ioan Oțel (fost şef al Serviciului de Combatere a Crimei Organizate şi Antidrog Cluj).

[17] *Jurnalul Național*, "Ziarişti anchetați la Cluj - Comunicat de la CRP", 1 nov. 2006.

Sindicatul MediaSind (cel mai important din domeniul media) a reacționat[18] în aceeaşi direcție: *"Arestarea jurnaliştilor (...) aruncă o pată asupra condiției de jurnalist în România. Este evident că, în cazul jurnaliştilor din Cluj, aceştia trebuie să răspundă în fața legii pentru faptele comise, asemeni oricărui cetățean, instanța de judecată fiind singura care poate hotărî dacă s-a încălcat sau nu legea. Chiar dacă nu sunt membri de sindicat, fiind vorba de implicarea unor jurnaliști, US MediaSind va monitoriza cu atenție acest caz. Ceea ce este grav însă, rămâne faptul că unii patroni oferă legitimații de jurnalist oricărei persoane care are sau nu legatură cu presa, fără respectarea unor condiții minimale, ceea ce duce la discreditarea profesiei de gazetar (...)".*

Subiectul a fost abordat şi de mulți editorialişti în perioada monitorizată. Evenimentul Zilei a publicat trei articole de opinie referitoare la scandalul „Gazeta". Cel mai vehement a fost Grigore Cartianu[19]: *„La zdup cu ticăloşii care transformă gazetăria în ocupație interlopă!" (...). Aceşti nemernici deghizați în jurnaliști chiar fac parte din lumea interlopă. Ei sunt Mafia!".* Cartianu interpretează scandalul într-un context ceva mai general, văzînd o legătură între jurnaliştii de la Cluj şi alte personaje, din presa centrală: *„A venit însă vremea decontului! Procurorii au spart mai întîi muşuroiul de la <<Ziua de Iasi>>. Acum dau iama în grupul <<Bună ziua, Ardeal>> - <<Gazeta de Cluj>>. Grup de presă, zic fondatorii lui. Grup infracțional, replică procurorii. Şantaj în grup, țipă de ani întregi gazetarii ardeleni care au ales să rămâna oneşti (...) Liviu Man a absolvit cu brio Şcoala de presă <<Roşca Stănescu>>. Din acel moment, a devenit el însuşi profesor de porcării gazetăreşti. A împânzit Ardealul cu reporteri-agenți publicitari. S-a umplut de bani, fără a-şi da seama însă că şi-a semnat sentința".* Editorialistul respinge la fel de vehement şi încercările ziariştilor de la Cluj de a-şi apăra public colegii: *„Ieri, la Cluj, învățăceii arestaților au tipărit, într-un soi de clandestinitate, o foaie cu titlu de-o schioapă: <<Cine vrea să ucidă presa de investigație?>>. Întrebarea corectă era alta: cine vrea să ucidă presa de şantaj? În astfel de situații, eu, unul, mă ofer voluntar pentru orice pluton de execuție. Şi promit să am mereu glonț pe țeavă!".*

De altfel, Evenimentul Zilei a adoptat un ton critic şi în articolele de informație, cu titluri de gen: *„Mafia pixurilor din Cluj, în arest"*[20]. A doua zi, acelaşi ziar a publicat o serie[21] de interviuri cu personalități din lumea presei, despre efectele scandalului. Dintre cei întrebați, Corina Drăgotescu e de părere că are un *„impact negativ asupra imaginii întregii prese"*, deşi ar putea avea şi efecte bune: *„Poate fi un semnal pentru întreagă presă: cine face aşa va păți la fel"*. O opinie asemănătoare are şi Cristian Tudor Popescu (Clubul Român de Presă): *„Poate că ziariştii care mai practică presa de şantaj vor şovăi de acum înainte",* deşi are anumite îndoieli referitoare la momentul arestărilor. Răzvan Martin (Agenția de Monitorizare a Presei) crede că deşi există riscul de decredibilizare a breslei jurnaliştilor, totuşi *„e în interesul presei ca alte cazuri de genul acesta să fie făcute publice. Nu m-ar mira să mai existe, aşa cum nu m-au mirat cazurile de la Cluj sau Iaşi. În interiorul breslei se vorbea despre asta, dar niciodată cu exemple concrete".* Sorin Roşca Stănescu (acuzat şi el în editorialul mai sus pomenit al lui Grigore Cartianu) a refuzat să răspundă întrebărilor adresate de *Evenimentul Zilei*.

Iulian Comănescu a comentat[22] tot pentru Evenimentul Zilei din cu totul altă perspectivă: reacția breslei la scandal. Comănescu acuză de ipocrizie reacțiile de delimitare: *„Dacă e vorba despre delimitare, înseamnă că <<Gazetele>> şi CRP au şi ceva in comun (...). Însă acelaşi <<ceva>> se mai poate numi, de pildă, Sorin Roşca Stănescu, notabil al CRP, cel care i-a francizat lui Liviu Man <<Ziua>> prin anii '90, şi care are şi el o povară grea de dus: acuzația de anul trecut a preşedintelui Băsescu, care se referea la ceva foarte asemănător cu problemele cu justiția ale lui Man: amenințare.*

Nu mai e cazul să pomenim despre reputație în general şi despre modul cum amestecau atribuțiile de redactor-şef cu cele de director de publicitate şefii de gazete din vechea generație, inclusiv preşedintele CRP, Cristian Tudor Popescu. (...) E ca şi cum te-ai declara consternat de

[18] Comunicatul publicat de *Ziua*, 2 nov. 2006
[19] Grigore Cartianu, Evenimentul Zilei, "Libertatea presei de şantaj", 1 nov. 2006
[20] Mihai Stoica, Evenimentul Zilei, 1 nov. 2006
[21] Petrişor Obae, Evenimentul Zilei, „Evenimentele din Cluj afectează imaginea presei româneşti", 2 nov. 2006
[22] Iulian Comănescu, *Evenimentul Zilei*, 'Scheletul din dulap', 4 nov. 2006

faptul că ai descoperit un schelet în bufetul din propria bucătărie. Or, dacă e să mutăm comparația la istoria cu <<Gazetele>>, o putem cizela puțin: scheletele vorbesc."

În *Jurnalul Național* au apărut două editoriale despre subiect. Gabriela Vrînceanu Firea exprimă ideea [23] că afacerile murdare de presă se pierd într-un peisaj moral general discutabil: *"E vorba despre un mix între jurnalişti adevărați, cum e cazul lui Liviu Man, şi oameni cu legitimații de ziarişti, care de fapt sunt tot soiul de personaje ciudate… foşti poliţişti, procurori… înclinați către lucruri murdare, mârşăvii, care adulmecă de la o poştă putreziciunea umană şi le place să scurme în gunoaie. După cum metaforic povestea şi Dan Pârcălab, ziariştii ajunşi după gratii au fost la începuturi luptători pentru cauze drepte, nobile. Mâncau parizer, dar se hrăneau spiritual cu dorința de dreptate şi de adevăr. În toate acele vremuri ale epocii romantice pornite de la publicația de opoziție NU, în jurul ziariştilor cu cătuşe azi înfloreau afaceri prospere ale tranziției locale. Parlamentari, primari, consilieri, directori şi funcționarăşi îşi depăşeau de la un sezon la altul condiția socială şi financiară prin mijloace neortodoxe (...). La început, dornici de o viață mai bună, ei au alunecat pe toboganul şantajului şi şmecheriilor financiare, până nu s-au mai putut opri decât în boxa acuzatilor".*

Tot în Jurnalul Național, scriitorul Tudor Octavian se apleacă[24] şi el asupra subiectului în tableta sa zilnică, punând în discuție calitatea de jurnalişti a celor implicați în caz: *"În orice redacții găseşti întotdeauna şi derbedei gata să profite de autoritatea pe care o are în popor a patra putere în stat. Profitori sunt şi-n Poliție, şi-n Justitie, şi-n marea administrație, peste tot. Presa nu pierde, când Politia şi Justiția îşi fac datoria trimițându-i în instanță pe şantajişti. Dimpotrivă, se întăreşte, devine mai credibilă. Numai că ne-am obişnuit – cu amintirea poeziei din copilărie <<Ceata lui Piţigoi/ Dai într-unul, ţipă doi>> – să ne anunțăm solidari cu orice golan, doar fiindcă e angajatul unui ziar. Nu trebuie nici să ne desolidarizăm cu voce tare, fiindcă desolidarizarea e tot un fel de participare. E destul să nu facem caz (...). Tot întrebându-ne dacă golanii de la Cluj sunt sau nu ziarişti, îi facem noi ziarişti."*

În *Ziua*, Contantin Bălăceanu-Stolnici aminteşte[25] de alte cazuri de şantaj din istoria presei, dar crede că aceasta nu este o scuză.

În săptămînalul Dilema veche, Tudor Calin Zarojanu publică[26] un articol amplu în care porneşte de la cazul respectiv pentru a discuta condiția ziaristului în România de azi. Autorul discută ideea creării unor legitimații de ziarişti, se opune extinderii acestei etichete şi asupra diferițelor lucrători din presă (cei care scriu horoscoape, de pildă) şi lasă să se înțeleagă că fenomenul şantajului de presă este destul de răspândit în România. În celălalt săptămînal monitorizat, 22, Dan Tapalagă (ziarist în presa centrală până de curând, activând în prezent la Cluj) respinge[27] şi încercările de deculpabilizare ale acuzaților şi în acelaşi timp arată că acest scandal este doar vârful unui iceberg: *„Nu ştim cu certitudine dacă Liviu Man, ziaristul respectabil al anilor '90, corespondent BBC şi apoi director în TVR, a şantajat sau nu. Bănuim doar, pe baza de zvonuri şi acuzații oficiale, că a coborât într-un fel de circuit subteran al banilor negri. Că s-a folosit de foşti ofițeri de poliție şi servicii secrete să perfecționeze o maşinărie neomologată de dijmuit banii murdari, încasând un fel de taxă de protecție după model mafiot. Apărătorii săi denunță însă tocmai coalizarea mafiilor locale împotriva jurnalismului de investigație şi vorbesc despre atentate la libertatea presei. Doar cine persistă în confuzie poate accepta senin astfel de argumente (…). Presa locală a urmat, în condiții de conspirativitate ceva mai mari, rețeta presei centrale. Patronii de presă, managerii, se amestecă în mod nepermis în treburile editoriale, decid ce apare şi ce nu în ziar. Tot ei comandă articole pozitive sau negative despre potentații zilei, în funcție de propriile interese. Cei mai mulți scriu cu o mână texte la ziar şi cu alta semnează contracte de publicitate (…). Ani de zile, <<felicşii>>, ca şi <<guzganii>> din presă n-au făcut altceva decât să execute la comandă, să declanşeze campanii de presă în funcție de interesele lor politice sau economice. Sorin Roşca Stănescu, <<Naşul>>, cum i se spune în breaslă, este*

[23] Gabriela Vranceanu Firea, Jurnalul Național, "Parizer şi puşcărie", 03/11/2006,

[24] Tudor Octavian , Jurnalul Național, "Cazul de la Cluj", 15 nov. 2006
[25] Constantin Bălăceanu-Stolnici, Ziua, "La judecata zilei", 2 nov. 2006
[26] Tudor Călin Zarojanu, Dilema veche, „A fi sau a nu fi ziarist", 11 nov. 2006
[27] Dan Tapalagă, 22, "Santajisti, santajati si santajabili de presa" 10 nov. 2006

trimis astăzi în judecată sub acuzația de spălare de bani în dosarul Rompetrol. El este patronul spiritual al unui mod de a face presă în România. Nu întâmplător, poate, un alt scandal cu acuzații de şantaj izbucnise în martie 2005 la Ziua de Iaşi (…) Şantajul, presiunea, amenințarea se văd monstruos în provincie. La Bucureşti, mizeria se diluează subit, se topeşte în pretinse războaie dintre zeii puterii."

Câteva concluzii:

Cazul „Gazeta" a fost de departe cel mai important eveniment pentru breasla jurnalistică în perioada monitorizată, iar el se întinde mult după decembrie 2006, când se încheie perioada vizată de acest raport. Fiind cel mai important eveniment judiciar, ca dimensiuni ale grupului cercetat şi ca gravitate a acuzațiilor, a stârnit un interes public evident. Totuşi, breasla jurnalistică nu a părut a foarte surprinsă de posbilitatea ca acuzațiile aduse de procurori să fie adevărate. Evenimentul pare a veni pe fondul unui scepticism în rândul profesiei: jurnaliştii ştiau că se întâmplă şantaje de presă în România. Surpriza adevărată pare a fi aceea că procuratura a intervenit în acest caz. Editorialele dedicate subiectului sunt totuşi puține în raport chiar cu numărul de articole de informație despre caz.

Declarații lui Dan Voiculescu despre ziarişti

În octombrie, Dan Voiculescu, lider al Partidului Conservator şi proprietar al unui trust de presă din care fac parte Jurnalul Național, Antena 1 şi Antena 3, a făcut o serie de declarații despre profesia de jurnalist în România, care a atras riposte dure din partea ziarelor. Dan Voiculescu a afirmat că ziariştii sunt "*noii securişti*", că *"nu există, la ora actuală, în România un instrument de presă care să fie independent*" şi că, în general, "*această teorie, cu independența presei, este o himeră*". Referitor la subiectul corupției din presă, Voiculescu a precizat că "*în presa din România sunt foarte multe tentative de şantaj, sunt foarte multe ziare care sunt partizane politic ale unor anumite grupări, ale unor anumite orientări*".

Adevărul şi Jurnalul Național au relatat neutru declarațiile liderului conservator, cu titluri pur informative: „Voiculescu: independența mass-media este o himeră"[28], respectiv „Dan Voiculescu:<<Ziariştii sunt noii securişti>>"[29]. Gândul, Ziua şi Evenimentul Zilei au manifestat o reacție ostilă, vizibilă încă din titlurile articolelor de informație: „Voiculescu - Felix jeleşte pierderea independenței presei în România"[30]; „Felix vede în ziarişti <<noii securişti>>"[31], respectiv „Felix, securist până la capăt"[32]. Toate cele trei ziare au făcut referire în titluri la numele conspirativ „Felix", prezent în dosarul de la Securitate al lui Dan Voiculescu, care a primit certificat de colaborator al poliției politice din partea Consiliului Național de Studiere a Arhivelor Securității. În aceeaşi zi, Evenimentul Zilei a publicat şi un editorial critic al lui Laurențiu Ciocăzanu despre declarațiile liderului PC[33] (după două zile, un alt editorialist al ziarului, Mircea Mihăieş revine[34] asupra subiectului, reluând criticile la adresa omului politic).

Declarațiile lui Dan Voiculescu au atras o replică vehementă din partea lui Cristian Tudor Popescu, preşedinte la acea oră a Clubului Român de Presă: *"Comportamentul Domniei Sale, dupa ce i-a făcut pe toți românii colaboratori ai Securității, este mai degrabă al unui sconcs, care emite jeturi de lichid puturos încercând să strice toată atmosfera pentru a-şi ascunde propriul miros pestilențial"*[35], a declarat Popescu. Tot Cristian Tudor Popescu a declarat că afirmațiile lui Voiculescu *"se bazează pe faptul că el are în trust ziarişti slugoi şi obedienți"*.[36] În urma acestor

[28] George Rădulescu, Adevărul, 21 oct. 2006
[29] Dana Piciu, Jurnalul Național, 21 oct. 2006
[30] D. Voicu, Gândul, 21 oct. 2006
[31] V.D, Ziua, 21 oct. 2006
[32] Laura Ciobanu, Evenimentul Zilei, 21 oct. 2006
[33] Laurentiu Ciocăzanu, Evenimentul Zilei, **"**Aberatiile lui Felix**"**, 21 oct. 2006,
[34] Mircea Mihăieş, Evenimentul Zilei, **"**Vremea cernelii de sepia**"**, 23 oct. 2006
[35] Declarație pentru Mediafax, citată de Evenimentul Zilei, idem 17
[36] Petrisor Obae, Alexandru Bala, Evenimentul Zilei, **"**Cristian Tudor Popescu si Intact au cazut la pace" 23 oct. 2006

declarații, trustul Intact deținut de familia Voiculescu a decis retragerea din Clubul Român de Presă. De remarcat că Dan Voiculescu susține public că nu mai are legătură cu conducerea trustului de presă – transmițând formal proprietatea asupra acestuia către fiicele sale.

Situația a fost detensionată de o scrisoare deschisă adresată de C.T. Popescu către ziariştii din trustul Intact, în care afirmă: *"Nu eu am afirmat că sunteți lipsiți de independență profesională. Nu am făcut decât să iau aceste denigrări de maximă gravitate la adresa întregii prese române şi să le aplic apăsat trustului Intact, pentru ca să simtiți cât de jignitoare şi nemeritate sunt. Personal consider că cei mai mulți dintre ziariştii Antenei 1, Antenei 3 şi <<Jurnalului National>> (cu destui dintre ei am şi colaborat de nenumărate ori, de-a lungul vremii) sunt profesionişti care se străduiesc să-şi facă meseria cât mai cinstit cu putință (...). Prin urmare, n-aş avea pentru ce să-mi cer scuze. Dar, ca să nu existe vreo umbră de îndoială, prezint fără nicio ezitare scuzele mele profesioniştilor cinstiți din trustul Intact care le doresc"*[37]. În urma acestei scrisori, trustul de presă a revenit în cadrul CRP.

Cristian Tudor Popescu părăseşte CRP

Printr-un gest neaşteptat, Cristian Tudor Popescu a demisioant în luna noiembrie de la preşedinția Clubului Român de Presă. A făcut-o printr-o scrisoare deschisă[38] adresată colegilor săi din Club, unde îşi motivează gestul prin:

- degradarea vieții politice, „*din ce in ce mai vulgară şi superficială"*
- situația presei, *"tot mai degradată, moral şi profesional (...).Rețelele de presă murdară, locale şi centrale, se împart în două categorii: puținele care au fost descoperite şi multele care îşi văd în continuare de treabă. Multe, prea multe ziare sunt folosite ca adevărate măciuci, cu care se dă în capul victimei fără nici cel mai mic scrupul de a justifica titlurile de-o şchioapă şi pozele cât jumătate de pagină. Ziariştii au devenit, în prea mare măsura, nişte mercenari care, după ce se bat cu pumnii în piept pentru niscai principii, se mută la trustul primului mahăr care dă mai mult*."
- Faptul că în CRP componenta jurnalistică este tot mai slabă în față celei patronale

Ziarele au relatat despre această demisie, dar putem nota puține dezbateri stârnite de gestul în sine. Cotidianul a cerut[39] opinii din partea principalelor organizații civice de media. Mircea Toma, din partea Agenției de Monitorizare a Presei crede că CRP s-a transformat în bine sub conducerea fostului preşedinte, iar Ioana Avădani, directoarea Centrului pentru Jurnalism Independent, regretă demisia, spunînd că C.T. Popescu: *„A fost un partener de discuție; chiar dacă nu împărtăşeam opiniile, aveam un dialog civilizat şi productiv"*. Este de remarcat că ambele organizații au fost critice față de CRP, în special înainte de alegerea lui C.T. Popescu ca preşedinte. În ultimii ani însă, au colaborat cu Clubul în unele proiecte de interes civic, cum ar fi discuțiile despre elementele deontologice ale profesiei sau reglementarea publicității de stat.

Demisia s-a produs imediat după ce doi jurnalişti de la Evenimentul Zilei, Ovidiu Nahoi şi Laurențiu Ciocăzanu, au plecat la Adevărul, în curs de relansare sub patronatul omului de afaceri Dinu Patriciu. Întrucât scrisoarea de demisie a lui C.T. Popescu făcea referire la jurnalişti mercenari, s-a considerat că este o referire la cei doi, deşi într-un interviu[40] fostul preşedinte CRP a refuzat să facă nominalizări. Redacția EVZ a ținut să remarce[41] că nu îi consideră pe cei doi ziarişti nişte mercenari.

Au fost scrise relativ puține articole de opinie despre această demisie spectaculoasă. Ioana Lupea a reacționat[42] critic în Evenimentul Zilei: *„Nu avem decât să ne bucurăm de criza CRP care încheia înțelegeri cu guvernul Adrian Năstase, în timp ce miniştrii săi exercitau presiuni*

[37] idem
[38] Reprodusă integral de Gândul, Cotidianul şi Evenimentul Zilei, 21 noiembrie
[39] Claudiu Tarziu, Cosmin Popan; Cotidianul, „CTP paraseste sefia Clubului Roman de presa"; 21 nov. 2006
[40] Alexandru Bala, Petrisor Obae; Evenimentul Zilei; „CTP, invins de <<mercenarii>> miliardarului Dinu Patriciu"; 21 nov. 2006
[41] idem
[42] Ioana Lupea, Evenimentul Zilei; „CTP si CRP", 21 nov. 2006

politice şi financiare asupra redacţiilor, greu de conceput într-o democraţie, pentru a-şi promova imaginea. De câte ori a intervenit Cristian Tudor Popescu în favoarea unui jurnalist cenzurat de patronat la sugestia vreunui lider sau şef de cabinet PSD, vrăjitorii bugetelor de publicitate? (...) Cristian Tudor Popescu a tăcut până acum, dar nu înseamnă însă că nu există şi adevăr în spusele sale, chiar dacă bate numai spre situaţia de la cotidianul <<Adevărul>>, deţinut de petrolistul Dinu Patriciu."

Robert Turcescu deplânge[43] în rubrica sa din Dilema veche lipsa unei dezbateri după gestul de demisie: *„Cristian Tudor Popescu a demisionat din funcţia de preşedinte al Clubului Român de Presă. La ora la care scriu eu aceste rânduri, ştirea e încă foarte proaspătă, dar peste câteva zile, adică atunci când va apărea revista, va fi deja o ştire veche şi comentariile se vor fi rostit în bună măsură: unii pro, alţii contra, deh, după cum îi lasă sufletul şi mintea. Şi-apoi, gata. După un model bine cunoscut şi des întâlnit în societatea noastră, discuţiile vor înceta (...). Presa din România este într-o situaţie de criză fără precedent. E invadată de şmenari şi şantajişti, e vândută unor interese politice şi financiare, dar lucrul cel mai grav e că s-a abandonat definitiv unei competiţii înfricoşătoare pentru profit (...). Din păcate, România este o ţară cu prea multe întâmplări şi prea puţină răbdare, iar schimbările profunde cer timp. Aşa că e foarte posibil ca, la ora apariţiei acestor rânduri, demisia lui Cristian Tudor Popescu de la CRP să fie deja o amintire cețoasă, chiar dacă n-au trecut decît două zile."*

Două ecouri târzii au fost prezente în luna decembrie, prin două articole de opinii. Primul[44] este scris de Liviu Antonesei în Cotidianul, care deplânge ca şi Turcescu lipsa unei dezbateri veritabile: *„Am crezut că va urma o dezbatere publică adevarată, cele denunţate în Scrisoarea deschisă părându-mi-se grave, mai ales concentrarea presei şi invazia de bani din afara domeniului. N-a fost aşa (...) Am fost cu atât mai uimit, cu cât ultimele gesturi ale CRP sub conducerea dlui Popescu - denunţarea manipularii prin media a cazului Vosganian şi condamnarea cazurilor de şantaj prin presă din Ardeal - mi s-au părut binevenite, arătând poate prima dată la ce ar putea fi bun CRP".* Al doilea ecou amintit mai sus aparţine Ioanei Avădani, în Dilema veche[45], care atrage atenţia că problemele semnalate în scrisoarea de demisie nu sunt noi. Principala problemă în opinia Ioanei Avădani, este ambiguitatea statutului şi relaţiei patron – ziarist. După ce reia istoricul eforturilor făcute de organizaţiile din domeniu pentru lămurirea acestei relaţii, Avădani crede că demisia lui C.T. Popescu poate reprezenta şansa unor clarificări: *"Cred că demisia lui Cristian Tudor Popescu este mai importantă decît suntem tentaţi să credem. Ea deschide o oportunitate de limpezire a apelor, demult necesară şi îndelung aşteptată. O asumare responsabilă a rolurilor de către fiecare actor social – fără conotaţii negative ataşate a priori noţiunilor de <<patronat>> şi <<sindicat>> – este crucială pentru restabilirea echilibrului necesar pe piaţa de media de la noi. Este acesta un exerciţiu de respectare a regulilor jocului şi un pas spre Europa care, mai devreme sau mai tîrziu, se cere făcut."*

Conflictul Ziua – EVZ

În perioada monitorizată s-a înregistrat un nou episod al conflictului – când mocnit, cînd acut -dintre ziarele Evenimentul Zilei şi Ziua. Unele editoriale din Evenimentul Zilei (deja citate în acest raport la capitolul despre scandalul „Gazeta") au făcut referire la practici jurnalistice ale ziarului Ziua.

În 3 octombrie, EVZ a publicat o anchetă[46] jurnalistică despre mai multe persoane care aveau datorii la fosta bancă Bancorex. Printre acestea şi directorul cotidianului Ziua, Sorin Roşca Stănescu, despre care se spune că „patronează", împreună cu omul de afaceri Dinu Patriciu, societatea Agrochim Impex SRL, aflată în vizorul Agenţiei pentru Valorificarea Activelor Statului pentru o sumă de peste şase milioane de dolari. Articolul afirmă că Stănescu a intrat în acţionariatul firmei (18%) la un an după contractarea împrumutului de la Bancorex: *"Întâmplător*

[43] Robert Turcescu, Dilema veche; "La o demisie"; 24 nov. 2006
[44] Liviu Antonesei, Cotidianul, "Un avertisment fara ecouri"; 5 dec. 2006
[45] Ioana Avădani, Dilema veche, „Cumpăna apelor", 15 dec. 2006

[46] Emilia Şercan, Mihai Munteanu; Evenimentul Zilei, „Încă un lot de <<rechini>> datornici la defuncta Bancorex"**,** 3 Octombrie 2006

sau nu, în perioada în care firma Agrochim a accesat creditul, ziarul <<Ziua>>, patronat atunci de Patriciu şi condus de Roşca Stănescu, derula o campanie de presă furibundă împotriva Bancorex şi a lui Temeşan". EVZ citează declarația fostului preşedinte Bancorex, care neagă existența unei legături între campania din ziar şi contractarea împrumutului. De asemenea, este citată şi reacția lui Sorin Roşca Stănescu: ***"****Sorin Rosca Stanescu respinge orice legatura cu creditul de la Bancorex. "Eu am devenit asociat al acestei firme câțiva ani mai tarziu. Nu am nicio legaturî cu creditul. Nu am nicio legatură cu povestea asta, nu înțelegeți?"*

Imediat, Ziua a reacționat printr-un articol[47] care respinge acuzațiile aduse directorului său. Stănescu neagă că ar mai fi în prezent acționar la firma respectivă şi aduce acte în sprijinul acestei afirmații. Deasemenea, reaminteşte faptul că nu era acționar în momentul contractării împrumutului. În acelaşi număr, Ziua publică faptul că unul dintre autorii articolului din EVZ a fost cercetat pentru tâlhărie. De remarcat că această parte a articolului din Ziua nu are legătură cu substanța argumentelor despre cazul Bancorex, fiind un atac la persoană împotriva ziaristului Mihai Munteanu.

În luna noimebrie, Ziua a pornit o campanie împotriva ziarului EVZ în legătură cu sediul publicației. Articolul[48] "Bârlogul <<Evenimentului zilei>>", vorbeşte despre proprietarul clădirii unde se află sediul EVZ, omul de afaceri Liviu Tudor. Ziua speculează faptul că EVZ plăteşte o chirie subevaluată (nu sunt prezente informații despre nivelul concret al chiriei) şi face legătura între acest fapt şi lipsa anchetelor din EVZ despre grupul politic „de la Bacău", aflat în legătură cu Turcu, potrivit Ziua.

A doua zi, un alt articol[49] aminteşte despre atacurile din EVZ împotriva lui Viorel Hrebenciuc, lider al grupului de la Bacău, despre care Ziua afirmă că ar fi încetat după mutarea sediului redacției, ceea *"ce ar putea induce ipoteza unui urias şantaj de presă".* Nu sunt aduse dovezi directe în sprijinul acestei afirmații. În 11 noiembrie, Ziua revine cu un articol[50] negativ la adresa firmei-mamă a EVZ, Ringier. I se reproşează diverse aspecte, de la scandaluri de presă provocate în Elveția, la angajarea lui Gerhard Schröder pe post de consilier. Articolul nu vine cu nici o informație nouă, ci publică diverse informații deja cunoscute într-un context negativ pentru EVZ. În 17 noiembrie, Ziua reia[51] subiectul legăturii între EVZ şi oameni interesați să-l atace pe fostul prim-ministru Adrian Năstase în scandalul Zambaccian, explicând în acest context dezvăluirile din EVZ. Tonul atacurilor din Ziua, repetarea aceloraşi informații în ediții succesive şi lipsa unor dovezi directe pentru legăturile incriminate, ne lasă să bănuim că am asistat la o campanie de presă împotriva Evenimentului Zilei, probabil ca răspuns la dezvăluirile din acest ziar despre directorul Ziua.

Conflictul între cele două publicații a continuat în luna decembrie. EVZ a publicat o serie de anchete despre afacerile cu arme ale omului de afaceri Marius Opran. Ziarul afirmă[52] că Ziua a încercat să „spele" imaginea lui Opran la cererea acestuia. În respectivul articol, EZV afirmă a redactorul şef Răzvan Ionescu a primit un e-mail trimis lui din greşeală de către Opran, adresat de fapt lui Sorin Roşca Stănescu: *"După câteva minute, redactorul-şef al EVZ primeşte pe e-mail al treilea mesaj de la Marius Opran care, de data aceasta... greşise adresa. Scris cu litere roşii, de-o şchioapă, al treilea mesaj al lui Opran îi este destinat unui oarecare Sorin. EVZ îl redă integral: <<Dragă Sorin, HELP! 1. Interviu în Ziua. 2. Realitatea sau Antena 3 - mâine-seară. 3. Cine a plătit EVZ? Bănuiesc doar... Este o mare porcărie. Dar o să-ți explic de ce au <<tras>>. Sunt la Bruxelles şi mă întorc mâine la prânz>>. Ziarul condus de Sorin Roşca Stănescu a publicat ieri, 4 decembrie, un interviu supraintitulat "(...) Marius Opran răspunde acuzațiilor lansate de <<Evenimentul zilei>>. Opran şi Sorin Roşca Stănescu sunt buni prieteni, relație recunoscuta de primul."*

În 6 decembrie, EVZ revine[53] cu detalii despre legăturile de afaceri dintre Sorin Roşca Stănescu şi Marius Opran. Concomitent, Ziua neagă[54] că ar fi vrut să "spele" imaginea lui Opran,

[47] Ziua 4/10/2006, Papagalii lui Ionescu, D.E.I
[48] 6/11/2006, Barlogul "Evenimentului zilei", Valer Alexandru
[49] Valer Alexandru, Ziua, „Hrebenciuc din ciuma, muma", 7 nov. 2006,
[50] Valer Alexandru; Ziua; Minciuni si santaj la "Evenimentul zilei" si "Blick", 11.11.2006
[51] G. T., Ziua, Rasplata pentru Ringier - "Evenimentul Zilei", 17.11.2006
[52] Mihai Munteanu, Evenimentul Zilei, Generalul Opran, "albit" in spalatoria lui Rosca Stanescu, 5 dec. 2006
[53] Mihai Munteanu, Evenimentul Zilei; Marius Opran - Rosca Stanescu, legaturi bolnavicioase, 6 dec. 2006

voind doar să prezinte şi poziția acestuia*: "Orice om de onoare îşi va vedea imaginea terfelită în respectivul cotidian, suferind acuzații nedrepte şi nedovedite, se poate adresa cu încredere Ziarului ZIUA."*

Următorul episod din conflictul între cele două publicații s-a derulat în jurul acuzelor de şantaj aduse lui Sorin Roşca Stănescu de către omul de afaceri Ioan Niculae. Acesta a fost ținta unei campanii de dezvăluiri în Ziua. În interviul[55] publicat de EVZ, Niculae afirmă că a început să fie atacat în Ziua în momentul în care nu a mai plătit publicitate către ziar. A doua zi, EVZ se plînge[56] că afirmațiile făcute de Nicolae într-o conferință de presă despre presupusele practici ale ziarului Ziua au fost ignorate de restul publicațiilor centrale. Totuşi, în aceeaşi zi cu apariția articolului în EZV, Gândul a publicat această ştire[57].

În data de 8 decembrie, Ziua revine[58] la subiectul proprietarului sediului EVZ, oferind detalii despre afacerile acestuia.

Câteva posibile interpretări

Cele două analize din acest raport (atât cea cantitativă, cât şi cea calitativă, pe câteva studii de caz) ne permit câteva posibile interpretări.

Astfel, se înregistrează o tendință în creştere de a discuta public problemele breslei jurnalistice. Cazurile cele mai importante surprinse în raport – ancheta în cazul "Gazeta"; demisia lui Cristian Tudor Popescu din fruntea CRP; declarațiile lui Dan Voiculescu despre jurnalişti – au stârnit reacții largi şi diverse, au fost comentate şi discutate.

Editorialele la adresa jurnaliştilor anchetați la Cluj, mai ales cele vehemente, arată că acel scandal pare să se fi suprapus peste aşteptările negative ale jurnaliştilor. "Breasla" părea că ştie că aşa ceva se întâmplă, iar declanşarea anchetei de către autoritățile de stat doar a confirmat oficial zvonurile care circulau în interiorul comunității profesinale. Reacția imediată şi negativă (la adresa colegilor de breaslă anchetați), atât cea a Clubul Român de Presă, cât şi cea a sindicatului MediaSind confirmă această aşteptare negativă. Unele voci[59] au pus chiar sub semnul întrebării această aparentă unanimitate în blamare. Presa română, de obicei sceptică față de acțiunile procurorilor, a părut că nu acordă prezumția de nevinovăție tocmai unor jurnalişti şi profesionişti de media anchetați. Mai mult, ceea ce a stârnit o reacție promptă de sprijin în cazul altor jurnalişti (arestarea cu "mascați", anchetarea în stare de arest, confiscarea echipamentului redacției, ceea ce a pus sub semnul întrebării apariția publicației), nu a motivat suficient comunitatea pentru a genera o reacție publică şi coerentă.

Demisia preşedintelui CRP şi, mai ales, motivația gestului a părut că vine, de asemenea, pe fondul unor aşteptări general negative. Era ca şi cum o voce autorizată de breaslă a recunoscut public motivele de îngrijorare deja vehiculate şi asumate de o parte a comunității profesinale.

Cu toate acestea, când acelaşi tip de acuzații şi comentarii negative sunt emise de oameni politici – preşedintele Băsescu şi Dan Voiculescu, care par a fi de acord măcar în percepția comună negativă asupra presei din România – reacția din breaslă a fost vehementă. Se pare că presa din România este tot mai dispusă la autocritică publică, dar respinge criticile adresate de oameni politici. În cazul acestora, nu mesajul în sine este respins, cât mesagerul. Jurnaliştii se pot critica reciproc, dar politicienii nu au nici căderea, nici credibilitatea necesară – aceasta pare a fi logica celor mai multe editoriale referitoare la presă în perioada monitorizată.

În schimb scandalul dintre Evenimentul Zilei şi Ziua – care a cuprins de ambele părți acuze grave de corupție, de afiliere la grupuri de interese neligitime şi abuz de poziția de jurnalist

[54] Ziua; Un nou fas marca Evenimentul Zilei, 6 dec. 2006,
[55] Lucian Hainarosie, Sorin Rosca Stanescu, acuzat de santaj, Evenimentul Zilei, 7 dec. 2006
[56] EVZ 8 Decembrie 2006, Pssst... e despre Rosca si Vintu!, Alexandru Bala
[57] Razvan Popa, Iulius Cezar, Gândul, Ioan Niculae ii acuza pe Vantu si S.R> Stanescu de santaj si defaimare; 8 decembrie
[58] Dan Coste; Ziua, Mafia de sub nasul EvZ; 08.12.2006
[59] Iulian Comănescu pe blogul propriu, de pildă

– nu a stârnit dezbateri în breaslă. A fost tacit şi unanim perceput ca un război intestin între două organe de presă, în care celelalte organe de presă nu au de ce să se amestece. Faptul că Evenimentul Zilei îl acuză pe Sorin Roşca Stănescu de complicitate cu oameni investigați de ziar şi că directorul Ziua reacționează printr-o contra-campanie de presă a stârnit mult mai puține discuții publice decât de pildă, declarațiile lui Dan Voiculescu arată că există încă teme tabu în modul în care presa scrie despre presă.

Capitolul 3
Media despre media
Tendințe. Concluzii. Recomandări

Acesta este cel de-al doilea dintr-o serie ce şi-a propus să prezinte tendințele dominante din industria de media şi de pe piața aferentă referitor la conținutul editorial şi la modul în care presa îşi îndeplineşte serviciul de "agent public". În realizarea acestor rapoarte utilizăm monitorizări de presă (din punct de vedere al conținutului), precum şi monitorizări ale pieței de mass media (achiziții, fuzionări, dispariții, de companii de media, etc).

Primul capitol al prezentului raport a prezentat rezultatele unei analize şi monitorizări de presă pe şapte cotidiene cu acoperire națională şi două săptămânale, în lunile octombrie, noiembrie şi decembrie 2006. Capitolul al doilea include studii pe marginea a trei subiecte care ilustrează conceptul de "**corupție în presă**". Prezentăm principalele **concluzii** care se desprind la finalul acestui demers de analiză:

Se menține **trendul ascendent** de reflectare a problemelor mass media în media, numărul articolelor cu acest conținut fiind în creştere în raport cu perioada anterioară de monitorizare. Astfel, mass media ca subiect de presă – cu aspectele sale complexe (profesionalism, calitatea produselor, proprietate de media, agregarea pieței, etc) îşi găseşte locul pe agenda publică.

Cea mai importantă temă de analiză a "presei despre presă" ramâne **critica îndreptată către calitatea conținutului editorial**, a **procesului de producție sau a practicilor jurnalistice**, alături de relatările referitoare la activitatea şi problemele interne ale breslei. Atitudinea critică s-a îndreptat îndeosebi către lipsa de profesionalism, abordarea senzaționalistă de care dau dovadă unii jurnalişti, lipsa de substanță care caracterizează mesajul audiovizual, calitatea inferioară a producțiilor audiovizuale de divertisment sau încălcările deontologice. O astfel de pondere tematică reprezintă contribuția presei scrise la procesul de responsabilizare şi profesionalizare a jurnaliştilor, dar şi la educarea consumatorului de mesaje mass media.

Comunitatea jurnalistică pare a fi dispusă mai mult ca oricând la acest exercițiu de "**autocritică publică**", cu singura condiție ca el să rămână apanajul exclusiv al profesioniştilor de presă. Criticile venite din afara profesiei, în special din partea politicienilor, stârnesc reacții negative, deşi conținutul lor fusese anterior asumat de breaslă. O atare critică – nenuanțată, generalizantă şi fără dovezi - venită din zona politicului este percepută ca o presiune asupra presei, ca demers menit să scadă prestigiul mass-media şi, ca atare, să decredibilizeze profesia într-un moment în care tonurile critice la adresa tuturor actorilor politici devin din ce în ce mai acute.

Mişcările de proprietate pe piața media au fost relatate destul de consistent de presă, devenind **subiect de presă în sine**. Subiectele legate, în special, de investițiile în media, demisiile şi transferul managementului editorial au determinat o prezență de 8% a temei proprietății media din totalul temelor identificate si, respectiv, 9% a temei managementului media. Cotidienele monitorizate au relatat pe larg despre proprietarii de media din România, aflați în diverse ipostaze: de investitori şi formatori de mari grupuri media, în conflict cu jurnaliştii sau încurajând migrația redactorilor prin avansarea unor oferte de bani ademenitoare, asociați cu fapte de tip corupție, acuzați de ingerințe în procesul jurnalistic sau de concentrarea proprietății.

Interesul pentru **chestiunea proprietății de media** ca subiect de presă **este propulsat de interesul față de patronii de presă**, **ca persoane**, mai degrabă decât de cel pentru fenomenul general al concentrării proprietății de media şi față de o eventuală limitare a pluralismului mediatic. Discursul pe această temă este legat preponderent de capacitatea noilor proprietari de a interveni în agendele editoriale ale propriilor canale mediatice, şi nu de aspectele generale ale concentrării şi apariției de oligopoluri de media. Calitățile umane şi istoria –

personală şi penală – a proprietarilor de media este factorul motrice al discuției pe tema unei eventuale influențe a lor în conținutul editorial. Această abordare a presei crează premizele definirii profilului "mogulilor" de presă – ca persoane influente cu puteri discreționare şi nu ca oameni de afaceri care urmăresc maximizarea profiturilor financiare din afacerile lor de presă.

Asistăm la un proces **de concentrare a competențelor** în mass media, generat de achizițiile, investițiile şi transferurile de management editorial, aşa cum au fost identificate prin intermediul analizei noastre. Un fenomen similar se poate recunoaşte la nivelul "vedetelor", al jurnaliştilor cu nume, al formatorilor de opinie, al întregului evantai de "voci" şi competențe tehnice care formează identitatea unui canal mediatic. Această concentrare a competențelor dublează concentrarea de proprietate şi induce ideea că, într-un viitor previzibil, numărul jucătorilor importanți pe piață va fi redus la 4 sau 5.

Mass media **pare a fi pregătită să accepte** conceptul de "**fapte de tip corupție**" **aplicabile presei.** Cazul "Gazeta de Transilvania" a fost amplu comentat şi a stârnit reacții nu numai negative, ci chiar vehemente. Ca definiție, corupția este legată de exercițiul unei funcții publice (Articolul 1.1(a) al Legii 78 / 2000). Literele următoare ale aceluiaşi articol extind aplicabilitatea prevederilor legate de corupție la persoanele ce pot influența o decizie a unei persoane sau instituții a administrației publice. Acceptând faptul că jurnaliştii/managerii de presă/proprietarii de presă pot fi acuzați de "corupție", **mass media îşi recunoaşte implicit rolul de serviciu public**, de factor de influențare a deciziilor în interes public.

Răspunsul comunității jurnalistice la acuzațiile de corupție aduse exponenților breslei este **inegal şi necoordonat**. Faptele de corupție care aduc atingere credibilității breslei atrag reacții de condamnare chiar şi în lipsa unor informații confirmate obiectiv. În dorința de desolidarizare de practici pe care le dezaprobă, comunitatea a trecut cu vederea atitudini ale autorităților statului (uzul excesiv de forță, anchetarea în stare de arest pentru fapte fără pericol social imediat precum şantajul, etc) pe care în alte circumstanțe, le-a sancționat prompt şi vehement.

"Războaiele de presă" între canale mediatice diferite **par a utilizate pentru plata reciprocă a poliților** între publisheri/manageri de presă/grupuri asociate şi nu neapărat pentru informarea publicului. Astfel de dueluri nu țin seama de realitatea consumului mediatic: majoritatea cititorilor citesc un singur ziar, astfel încât disputele între ziare se adresează la două publicuri diferite. Cititorul de ziare nu primeşte decât unul din seturile de acuzații şi argumente. Cei care urmăresc presa în ansamblul ei se află în zona de business, a factorilor de decizie, a societății civile. Ca atare, se poate presupune că publicul țintă al unor astfel de "dueluri" se află în aceste zone, nu în rândurile publicului general. Din acest punct de vedere. Astfel de articole sunt scrise pentru decidenți, nu pentru public – astfel încât ele constituie o abdicare de la menirea de servicu public al presei.

Recomandările autorilor acestui raport referitor la reflectarea subiectelor despre industria de media sunt:

Respectarea riguroasă a normelor deontologice în tratarea acuzațiilor de corupție, în special respectarea prezumției de nevinovăție, chiar şi atunci când aceste acuzații se suprapun unor aşteptări negative ale comunității.

Demararea unor inițiative de coordonare şi unificare a codurilor deontologice existente, pentru a permite abordarea coerentă a unor cazuri de corupție în presă. Unificarea codurilor poate fi urmată de instituirea unui organism de reacție etică/deontologică apt să sancționeze public derapajele presei de le conduita profesională acceptată.

Monitorizarea sistematică a dinamicii proprietății de media, în paralel cu influențele eventuale asupra conținutului editorial, pentru a semnala public astfel de dependențe, a identifica "agendele" care nu au în centrul lor informarea publicului şi a semnala eventualele limitări ale pluralismului mediatic.

Coordonarea eforturilor între asociațiile de media şi organizațiile societății civile pentru a promova mai puternic ideea de "media ca serviciu public", ataşând astfel presei, în afara libertăților obligatorii într-o societate democratică, un set de obligații ce decurg din responsabilitățile ce-i revin.

Dată fiind importanța fenomenului – atât ca dimensiuni, cât şi ca impact asupra conținutului editorial al principalelor canalelor media, următorul raport *Tendințe în mass-media* va fi dedicat **concentrării de proprietatea şi competențe în presă**.